

Jon Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Jon Osirizir Akar Aghuir kam, a kamaghin miġia ghaze, Iesus a “Godin Akam, a gumazimin min otogha iza en tongin iti.” Jon kamaghin ifonge, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin Otarim Iesusin ikiam. Egh me kamaghin fogh suam, Iesus a Gumazir God ua me Iniasa Misevezim. Jon kamaghin fo, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghin an akinafarir kam osiri. Ni Jon 20:31in gan.

Jon faragha e mikeme, Akar Kam fomira God ko iti. Egha ġin Jon Iesusin mirakelbar eghaghanibar gun miġei. Ezi e dar gan fogham, Iesus a Gumazir God ua e Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mingaribar e mikeme. Ezi e gumazamizir mabar gari, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an ġin zui. Ezi marazi nighnizir gavgavim an ikian aghua.

Akar sapta 13-17in itiba, Iesusin apaniba dimagarimin an suiragha a gamizir araziba, Jon a dagh eghari. Dimagarir kam, Iesus uan suren gumaziba ko ikia miġirigiar aghuir aviriba me ganingi. Ezi ġin apaniba Iesusin suiragha a kot gatigha, egha a isa ter ighuvimin a gafu. Akar abuananam, Iesus mozim in ua dikavizi, an suren gumaziba an gani. Bizir e dughiar aviribar Jonin akinafarimin garim, a kamakin, Iesus nguazimin itir gumazamizibar dabirabimin

bizibar gara da isa akar isin zuim dav gei. Ezi aminimin akam, ko dipamin akam, ko bretin akam, ko anganzangarimin akam, ko wainin tememin akam, ko sipsipbar garir gumazimin akam, dipenimin tiarakamin akam, bizir kaba Jonin akinafarimin aven iti.

Akam gumazimin min otogha iza gumazamizibar tongin iti

(Sapta 1)

Akar Ikirimirir Zurara Itim Anidim, a gumazimin min oto

¹ Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God.

² Bar fomira fomira Akam God ko iti.

³ Ezi Akar kamın, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazi tamın otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi.

⁴ Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumazamiziba angazangarim me ganidi.

⁵ Ezi angazangarir kam a mitatemın isima, mitatem anevaraghava egha anemungezir puvati.

⁶ Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon.

⁷ An akam akunasa ize. An angazangarir kamın akamın gun mikimtima, gumazamiziba bar

1:1: Snd 8:22, 8:30, Jo 17:5, Fl 2:6, Kl 1:17, 1 Jo 1:1-2, MAA 1:2, 19:13

1:2: Stt 1:1 **1:3:** Jo 1:10, 1 Ko 8:6, Ef 3:9, Kl 1:16-17, Hi 1:2 **1:4:**

Jo 5:26, 8:12, 9:5, 1 Jo 5:11 **1:5:** Jo 3:19 **1:6:** Mt 3:1, Mk 1:4, Lu

1:13-17, 1:76, 3:1-2, Jo 1:33 **1:7:** Ap 19:4

moghira a baraghiva egh nighnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize.

⁸ Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kamın akamın gun mikimasa ize.

⁹ Ezi angazangarir kam guizbangın angazangarim. Egha nguazir kamın izegha gumazamiziba bar angazangarim me ganıdi.

¹⁰ Akam nguazir kamın iti. An gavgavimın, God nguazir kamın ingari, ezi nguazimın itir gumazamiziba a gifozir puvati.

¹¹ A uan nguibamra ghuzıma an anababa an aghuagha a inizir puvati.

¹² Ezi gumazamizir maba a ini, egha nighnizir gavgavim an ziamın iti. Kamaghın amizi, a me gamizıma me Godın boribar mın otifi.

¹³ Me amebaba ko afeziabar ghuzıbar otifi, o mikarzıbar ifongiamın, o gumazimın ifongiamın Godın boribar otivizir puvati. Bar puvati. God uabi me gamizıma me an boribar otifi.

¹⁴ Akam uabi gumazimın mın oto. A bar Godın Otarir vamıra, ezi God a gamizi a Godın gavgavim ko angazangarim ini. Ezi God anemadazıma an en tongın iti. Ezi e an gavgavim ko angazangarimın gani. Ezi apangkuvim ko guizin akam bar a gizıfa.

¹⁵ Ezi Jon gumazir kamın gun me miği. Egha pamten dia ghaze, “A gumazir kam, ki faragha an gun ia mikemegha gıfa. Ki kamaghın miği,

1:8: Jo 1:20 **1:9:** Ais 49:6, Jo 1:4, 8:12, 1 Jo 2:8 **1:10:** Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3 **1:11:** Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46 **1:12:** Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1 **1:13:** Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23 **1:14:** Ais 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16 **1:15:** Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17

‘Gumazir nan gın izim, a bar fomıra iti, ezi nan amebam gın na bate. Kamaghın amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’ ”

¹⁶ Ezi apangkuvim bar a gizifa, ezi a uan apangkuvimın a dughiar aviribar bar deravıra e gami.

¹⁷ Guizbangıra, Moses Osirizir Araziba, God e bagha da isa Moses ganingizi, ezi Moses e ganingi. Ezi God, Krais Iesusin aven apangkuvim ko guizbangın arazim en aka.

¹⁸ Gumazitam bar Godın ganizir puvati. Ezi kar Godın Otarir vamıra, a uabi God, egha a bar Godın boroghıra iti. A uabıra God en aka.

*Jon Gumaziba Ruer Gumazim, an akam akuri
(Matyu 3:1-12 ko Mak 1:7-8 ko Luk 3:15-17)*

¹⁹ Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa gamir gumazir maba ko Livain gumazir maba amadazi, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamaghın an azara, “Ni tinara?”

²⁰ Ezi Jon bighavıra miġia akam modir puvati. A kamaghın miġei, “Ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim puvati.”*

²¹ Ezi me an azara, “Ni tinara? Ni ti Elaija, o?” Ezi a miġei, “Puvati.” Ezi me miġei, “Ni ti Godın akam inigha izir gumazir kamra, e ni mizuai.” Ezi an akam ikara, “Puvati.”

1:16: Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10 **1:17:** Kis 34:28, lo 4:44, Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4 **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20 **1:19:** Jo 5:33 **1:20:** Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25 * **1:20:** (1:20) Grighın akamın, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, me a dibora ghaze, “Krais.” **1:21:** Lo 18:15-18, Mal 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14, 7:40

²² Kamaghin amizima, me uam an azara, “Ni bar tinara? E ikarvazir aghuitam inigh mangiva gumazir e amadazibav kimam. Ni manmaghira uabi migei?”

²³ Ezi Jon kamaghin migei,

“Ki gumazir kamın tiarim,
ki gumaziba puvatizir danganımın ikia egha
kamaghin dia migei,
‘Ia Ekiam bagh tuavim akir.’ ”

(Kar akar Godın akam inigha izir gumazim Aisaia fomira osirizim.)

²⁴ Gumazir kaba, Farisiba me amangizi me ize.

²⁵ Egha me kamaghin Jon azara, “Ni Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim puvatigh, egh ni Elaija puvatigh, egh ni Godın akam inigha izir gumazir kam puvatigha, egha ni tizim sua gumazamiziba rue?”

²⁶ Ezi Jon kamaghin men akam ikara, “Ki dipamın me rue. Ezi gumazir mam ian tongın iti, ia a gıfozir puvati.

²⁷ A gumazir kam, a nan gın izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan ibura.”

²⁸ Jon Betanin nguibamın ikia akar kam me mikeme, nguibar kam Jordanın dipamın vongın iti. Danganır kamın Jon gumazamiziba rue.

Iesus a Godın Sipsipın Nguzim

1:23: Ais 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4 **1:25:** Mt 21:25, Jo 1:33

1:27: Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4 **1:28:** Mt 3:6, Jo 10:40

²⁹ Ezi amimizarakan Jon Iesusin garima an a bagha izi. Ezi Jon kamaghin migei. “Ia munaghan! Munar Godin Sipsipin Nguzim. A nguazim in itir gumazamizibar arazir kuraba gin amadi!

³⁰ A gumazir kam, ki fomira kamaghin an gun mikeme, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’

³¹ Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki gumazir kam aghurightima, Israelin gumazamiziba a gifoghasa, kamaghin ki iza dipamin gumazamiziba rue.”

³² Ezi Jon ua kamaghin an gun migei, “Ki garima Godin Duam kuarazir bunbamin min Godin Nguibam ategha mighhegha izaghira gumazir kam gisin iti.

³³ Ki uabi a gifozir puvati. God dipamin gumazamiziba ruasa na amadazi ki ize. A faragha kamaghin na mikeme, ‘Ni gantima, Godin Duam izighrighiva, gumazitam gisin ikiam, a gumazir kamra, a Godin Duamin gumazamiziba ruam.’

³⁴ Ki uabi bizir kam in ganigha egha an gun kamaghin ia migei, gumazir kamra, a Godin Otarim.”

4 plan gumaziba Iesusin suren gumazibar otifi

³⁵ Egha amimizarakan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir kam in tuivighav iti.

³⁶ Ezi a garima Iesus a gitavirazima, Jon aning migei, “Gua gan! Kar Godin Sipsipin Nguzim!”

1:29: Kis 12:3, Ais 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19
1:30: Jo 1:15, 1:27 **1:32:** Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 **1:33:** Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5, 2:4, 19:6 **1:34:** Mt 3:17, 17:5, 27:54 **1:36:** Jo 1:29

³⁷ Ezi suren gumazir kamning a barazima a kamaghin akar kam mikemezima, aning ghua Iesusin gin zui.

³⁸ Ezi Iesus ikigha gara aningin azara, “Gua tizim buri?” Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir manamin iti?” (Ziar kam “Rabi” an mingarim kamakin, “Tisa.”)

³⁹ Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua dipenir a itimin gari. Dughiam, 4 kloghin guaratizim. Ezi dughiar kam aning a ko iti.

⁴⁰ Egha Andru, a Iesusin gin zuir gumazir kamningin mav. A Saimon Pitan aveghbuam.

⁴¹ Egha Andru Iesus ategha maghira ghua uan aveghbuam Saimon batogha, egha kamaghin a migei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam “Mesaia” a kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim.”)

⁴² Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an gara egha migei, “Ni Saimon, Jonin Otarim. Eghti me gin ziam ‘Sifas’ ni darigh ni diponam.” (Ziar kam “Sifas,” a ziar kam “Pitan” mirara ghu. An mingarim kamakin, “Dagiam.”)†

Jesus Filip ko Natanielin dia

⁴³ Egha amimizarakan, Iesus Galilin Distrighin mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi!”

⁴⁴ (Filip a Betsaidan nguibamin gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.)

1:40: Mt 4:18-20 **1:41:** 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25 **1:42:** Mt 16:18, Mk 3:16 † **1:42:** (1:42) Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kamın a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize. **1:43:** Mt 8:22, Mk 2:14

⁴⁵ Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghin a migei, “E gumazir kamın ganigha gıfa, Moses fomıra Judabar Akinafarımın osira gumazir kamın gun osiri. Ezi Godın akam inigha izir gumaziba uaghan gumazir kamın gun osiri. A Nasaretın nguıbamın gumazim İesus, a Josepın otarım.”

⁴⁶ Ezi Nataniel kamaghin an azara, “Ti akurvazir bizir aghuitam Nasaretın nguıbamın otivam? Ti puvatıgham!”

Ezi Filip a migei, “Ni izi ganigh.”

⁴⁷ Ezi İesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghin migei, “İa ganigh. Gumazir izir kam, a guızbangıra İsrailın gumazim. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvatı.”

⁴⁸ Ezi Nataniel kamaghin İesusın azara, “Ni manmaghin na gıfo?” Ezi İesus kamaghin an akam ikara, “Filip tıghar nın dımamin dughiamın, ni temer fıghın povımın itima, ki nın gani.”

⁴⁹ Ezi Nataniel akar kam baregha egha kamaghin a ikara, “Tisa, ni Godın Otarım! Ni İsrailbar Atrivim!”

⁵⁰ Ezi İesus kamaghin a migei, “Ki kamaghin ni migei, ni temer fıghın povımın itima, ki nın gani. Ezi bizir muziarir kamın, ni nıghnızir gavgavim nan iti. Ni gın bizir ekiabar gantı da bizir kam bar a gafıragham.”

⁵¹ Egha İesus ua kamaghin me migei, “Ki guızbangıra ia migei, ia gın Godın Nguıbamın

1:45: Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6, Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12, Mt 2:23 **1:46:** Jo 7:41, 7:52 **1:47:** Sng 32:2, Jo 8:39, Ro 2:28, 9:6 **1:49:** Mt 14:33, 16:16, 27:42, Mk 3:11, Jo 12:13 **1:51:** Stt 28:12, Mt 4:11, Lu 2:9, 2:13

ganti a kuighriham, eghti ia Godin enselbar ganti da Gumazibar Otarim bagh ghuavanangiva, ua izighram.”

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

2

(Sapta 2-4)

Iesus dipam girazima a wainin dipamin oto

¹ Dughiar pumuning givazima, gumazir mam Kanan nguibamin ikia amizimin ikiasa, ezi amuimin ikiamin isam oto. Kanan nguibam a Galilin Distrihgin aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti.*

² Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men diazima me uaghan amuimin ikiamin isar kamın ghuegha iti.

³ Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, “Me ua wainin dipaba puvati.”

⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amebam, kar nin bizim, a nan bizim puvati. Nan dughiam a tighari.”

⁵ Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, “A bizitam damusi ia mikimti, ia a damu.”

⁶ Ezi dipenir kamın 6 plan dagiar miner ekiaba iti, da ekeveggha egha vaghvagha 100 litan dipaba

* **2:1:** (2:1) Iesus amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonin akinafarimin aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni gansi, Luk 2:11, 2:18-19, Luk 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37. **2:4:** Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30, 8:20 **2:6:** Mk 7:3-4

dar iti. Judaba uan rurir arazibar gın ghua dipar kabagh rue.

⁷ Ezi Iesus kamaghın ingangarir gumazibav gei, “Ia mınner kabar dipaba tuigh.” Ezi me da tuizima da bar izevegha akabagh imara.

⁸ Ezi a kamaghın me mıgei, “Ia datırighın mınner nguzim inigh dipatam tuighıva a inighıva gumazir isamın faragha zuim bagh mangı.” Ezi ingangarir gumaziba maba inigha zui.

⁹ Ezi dipar kam wainın dipamın otogha gıfa, ezi gumazir isamın faragha zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managh wainın dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuiziba, merara fo. Kamaghın amızı, isamın faragha zuir gumazim a gumazir amuımın ikiasava amim, an dia,

¹⁰ egha kamaghın a mıgei, “Gumaziba bar wainın dipar aghuım faragha me ganıdi. Ezi gumaziba wainın avırım amegha gıvazıma, me gın wainın dipar mong afangızim anıdi. Ezi no, ni wainın dipar aghuımın anogoregha, egha datırighıra ni a inigha izi!”

¹¹ Kar mirakelin arazir faragha zuir Iesus amızim. A Galilin Distrighın aven itir nguıbam Kanan, mirakelin arazir kam gamı. Ezi mirakelin kamın, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egha nıghnızir gavgavım an iti.

¹² Ezi bizir kabar gın, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamın nguıbamın ghuaghiri. Egha me dughiar mabar nguıbar kamın iti.

Jesus Godin Dipenimin aven dagiaba bagha ingarir gumaziba batosi

(Matyu 21:12-13 ko Mak 11:15-16 ko Luk 19:45-46)

¹³ Ezi Israel bagh Itazir Dughiamin Isam oti-vasa roghira izima, ezi bizir kam bagha Iesus Jerusalemın nguibar ekiamın ghu.

¹⁴ Egha a Godin Dipenimin avizimin aven ghua bizibar garima, gumaziba dagiaba iniassa bulmakauba ko sipsipba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumaziba api-aghav iti.

¹⁵ Ezi Iesus beniba inigha bizimin min a da ike. Egha a gumaziba ko men sipsipba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godin Dipenimin avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazibar dakoziba akuri da ira dagiaba akiziragha tintinibar zui.

¹⁶ Ezi a kamaghın gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me migei, “Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamın dipenim biziba amadir danganimın min a damuan marki.”

¹⁷ Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamın ganigha, egha me Godin Akınafarimın itir akar mam giniri. Akar kam a kamakın, “Nan navir averiam bar nin dipenim gifuegha egha a baghavira iti.”

¹⁸ Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamın ganigha, egha me kamaghın an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia gatirighın arazir kam gami?”

2:13: Kis 12:1-27, Jo 6:4, 11:55

2:16: Lu 2:49

2:17: Sng 69:9

2:18: Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30

19 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia Godin dipenir kam apirighti, eghti ki dughiar pumuning ko mikezimın uam an ingarightıma a tugham.”

20 Ezi Judaba kamaghin migei, “Me 46 plan azenibar Godin Dipenir kamın ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mikezimın a ingarightı a tugham, o?”

21 Ezi Iesus migeir Godin dipenir kam, an mikarzimra.

22 Ezi God gın mozimın a gamizıma a ua dikafi, ezi an suren gumazıba ua akar a fomıra mikemezır kam giniri. Egha akar Godin Akınafarımın itim ko akar Iesus mikemezır kam niğhnızır gavgavım dar iti.

Iesus gumazıbar arazıba bar dagh fo

23 Ezi Iesus Israel bagh Itazır Dughıamın Isamın Jerusalemın itıma, gumazamızır avırım mirakelin arazarazır Iesus amızıbar gani. Kamaghın amızıma me niğhnızır gavgavım an iti.

24 Ezi Iesus, a bar men arazıba ko niğhnızıbagh fo. Kamaghın, a niğhnızır gavgavım men itir puvatı.

25 A uabı gumazıbar navır averıabar aven itir niğhnızıbagh fogha gıfa. A fofozıtamın otevezır puvatı, eghtı gumazıtam gumazıbar arazıbar gun a mikıman kogham.

2:19: Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14 **2:21:** 2 Ko 6:16, Kl 2:9, 2 Pi 1:14 **2:22:** Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26 **2:23:** Jo 2:11, 7:31 **2:25:** Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23

3

Iesus Nikodemus ko miġei

¹ Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam.

² Dimaġarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha kamaghin a miġei, “Tisa, e fo, God tisan min ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtima, eghti gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham.”

³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki bar guizbangira ni miġei. Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.”

⁴ Ezi Nikodemus an azara, “Manmaghira gumazim ghurigha givagha egha ua igiam gava? A ti uamategh uan amebamin navir averiamin mangiti an amebam uam a bategham?”

⁵ Ezi Iesus kamaghin a ikara, “Ki guizbangira ni miġei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.

⁶ Nguazir kam in itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto.

⁷ Ni akar ki ni mikemezimin ni digavir kuram damuan marki, ‘Ia ua igiabar otifigh.’

⁸ Aminim a uan ifongiamin gin tigha egha pura tintinibar vua zui. Ni an niginim barasi, egha

3:1: Jo 7:50, 19:39 **3:2:** Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38

3:3: Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **3:5:** Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5 **3:6:** Sng 51:5, Jo 1:13 **3:8:** Sav 11:5, 1 Ko 2:11

ni fozir puvati, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumaziba bar me gamima me igiabar otifi.”

⁹ Ezi Nikodemus kamaghin an azara, “Bizir ni migeir kam, a manmaghin otogham?”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Manmaghin ami? Ni Israelbar tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir kabagh fozir puvati, o?”

¹¹ Ki guizbangira ni migei, e fozir bizim e a migei. Egha e bizir e ganizimin gun migei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a gasara.

¹² Ki nguazir kamın bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti kamaghin ki Godin Nguibamın bizibar ia mikimti, ia manmaghin nighnizir gavgavim dar ikiam?

¹³ Gumazir igharazitam Godin Nguibamın ghuavanabozir pu. Puvati. Gumazibar Otirim uabira Godin Nguibam ategha zaghiri.

¹⁴ “Fomira Moses gumaziba puvatizir danganimın ikia kuruzimın nedazir aghorimın itim a ghufe, eghti kamaghira me Gumazibar Otirim ghufam.

¹⁵ God kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim Gumazibar Otirimın itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagh me Gumazibar Otirim ghufam.

¹⁶ “God Otarrir bar vamira iti. Egha God nguazimın itir gumazamiziba, bar me gifonge.

3:11: Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26 **3:12:** Lu 22:67 **3:13:** Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko 15:47, Ef 4:9-10 **3:14:** Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32 **3:15:** Jo 3:36, 6:47, 20:31 **3:16:** Jo 3:36, 10:28, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10

A kamagh sua, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an Otarimın ikıva ovengan koghıva, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar vamıran kam me ganıngi.

¹⁷ God uan Otarim nguazimın gumazamizibar jasın mın me tuisıghasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada.

¹⁸ Gumazim nighnizir gavgavim Otarimın ti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gıfa. A nighnizir gavgavim Godın Otarir vamıran kamın itir puvati, kamaghın an ovegha gıfa.

¹⁹ Ezi Godın kotiamın mıngarımın arazim kamakın, Godın angazangarım nguazimın izegha gıfa. Ezi gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi, kamaghın amizi me mitatem bagha bar ifonge, me angazangarımın aghua.

²⁰ Gumazir arazir kurabagh amiba bar, angazangarımın apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghın amizi me angazangarımın izir puvati.

²¹ Ezi gumazir guizbangın arazim gamim, a Godın angazangarımın izi. A kamaghın ifonge, Godın angazangarım deravıra kamaghın gumazamizir igharazibar akagham, a Godın gavgavımın uan ingangarım gami. Ezi kamaghın gumazir kam Godın angazangarımın aven izi.”

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, deraghavıra bighatıgha ghaze, İesus a tina

3:17: Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14 **3:18:** Jo 3:36, 5:24, 6:40, 6:47, 20:31 **3:19:** Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12 **3:20:** Jop 24:13-17, Ef 5:11-13

²² Ezi bizir kabar gın İesus uan suren gumaziba ko me Judan Distrighın zui. A me ko danganir kam ikia gumazamiziba rue.

²³ Jon Aınonın nguıbamın ikia gumazamiziba rue, Salımın nguıbamın boroghıra. Dıpar avırım danganir kamın ti, ezi gumazamizir avırım rurim iniıasa izi.

²⁴ (Dughıar kam Herot Jon tıghar a isi kalabus darıgham.)

²⁵ Ezi akavdorozir mam Jonın suren gumaziba ko Judan gumazir mamın tongın oto. Me uari adogha ghaze, e rurir arazir manamın gın mangı, Godın damazim zuegham?

²⁶ Egha suren gumaziba Jon bagha ghuegha kamaghın a mıgeı, “Tısa, gumazir kam fomıra nı ko Jordanın dıpamın vongın ike, ezi nı an gun mıkeme, gumazir kam datırıghın gumazamiziba ruema, gumazamiziba bar a bagha zui.”

²⁷ Ezi Jon kamaghın ikara, “Godın uan Nguıbamın itim, bizitam gumazim danıgan koghtı, an a inıghan kogham.

²⁸ Kı fomıra akar kam ia mıkeme, ezi ia uari a barakı, ‘Kı God Ua E Iniıasa Mısevezir Gumazim puvatı. God na amadazıma kı an faragha ize.’

²⁹ Gumazitam amizitamın ikiam, eghtı amizir kam a gumazir kamın amuım. Ezi gumazir kamın namakam, a tughı gumazir amuımın itimın akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghıra agorogem nan navir averiam bar a gizıfa.

3:22: Jo 4:1-2 **3:24:** Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Lu 3:19-20 **3:26:** Jo 1:26-34 **3:27:** Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17 **3:28:** Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27 **3:29:** Mt 9:15

³⁰ An ziam bar ekevegh mamaghira ikiti, eghti nan ziam bar magirigh.

³¹ “Gumazir Godin Nguibamin pin ikegha izezim, a bar bizibagh isin iti. Ezi nguazir kamın gumazim, a nguazir kamın bizibagh amua egha nguazir kamın bizibav gei. Ezi gumazir Godin Nguibamin izezim a bar bizibar isin iti.

³² A bizir a ganiziba ko oraghizar gun migei. Ezi gumazitam a mikemezir akar katam inigha nighnizir gavgavim an itir puvati.

³³ Ezi gumazim an akam inigha nighnizir gavgavim an ikia, egha tuavir kamın kamaghın men aka, God a guizin akam migei.

³⁴ Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganingi. Kamaghın amizi, a Godin akam akuri.

³⁵ Afeziam uan Otarim bar a gifonge, egha biziba bar an agharim gatizi a bar dagh atifa.

³⁶ Gumazim nighnizir gavgavim Otarimın ti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Ezi gumazim Otarimın akamın gin zuir puvati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian kogham, Godin aningagharim an ikivira ikiam.”

4

Jesus Samaritan amizim ko migei

¹ Ezi Farisiba kamaghın oraki, Iesus gumazamizir aviriba rue ezi gumazamizir kaba an suren

3:31: Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6

3:32: Jo 3:11, 8:26, 15:15 **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10 **3:34:** Ais

42:1, Jo 1:16, 7:16 **3:35:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8

3:36: Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12

gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafira.

² (Guizbangira, Iesus uabi gumazamiziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.)

³ Iesus kamaghin fo, Farisiba orazima gumazir aviriba an suren gumazamizibar otifi, kamaghin a Judian Distrigh ategha uamategha Galilin Distrighin ghu.

⁴ Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrigh abigha ghu.

⁵ Egha a ghua Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın oto, an ziam Sikar. Ezi Sikarin nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganingizimın boroghira iti.

⁶ Jekop fomira kuizir mozir dipam iti, a nguibar kamın ti. Ezi Iesus iza ghua bar amira. Egha a mozir dipar kamın boroghın apera. Ezi dughiam an aruer arizimın ghu.

⁷ Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dipatam na daningam, o?”

⁸ (Dughiar kamın Iesusın suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamın ghu.)

⁹ Ezi Samarian amizim a migei, “Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim. Manmagh sua, ni dipam ramasa na migei?” (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumazamiziba ko itir puvati, kamaghin an akar kam Iesus migei.)

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin amizim ikara, “Ni, God gumazamizibagh aningizir bizir aghuim

4:5: Stt 33:19, Jos 24:32 **4:9:** 2 Kin 17:24, Esr 4:1-5, 9:1-10:44, Neh 4:1-2, Lu 9:52-53, Ap 10:28 **4:10:** Ais 12:3, Jer 2:13, Sek 13:1, 14:8, Jo 4:26

gifoghiva, egh gumazir dipam bagha ni migeir kam gifoghiva, egh ni an azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim anidim ni danigam.”

11 Ezi amizim a migei, “Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a iningham?”

12 En ovavim Jekop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jekop gafira, o?”

13 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Gumaziba bar dipar kam ramegh, men kuariba ua piram.

14 Ezi gumazitam ki daningamin dipar kam ramegham, an kuarim dughiatamin uam an piran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipar nguazimin averiamin ikiava otivi moghira, an navir averiamin otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikiva, egh zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam.”

15 Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir ekiam, dipar kam na daning. Eghti nan kuarim gin ua piran kogham, eghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham.”

16 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni mangi uan pam in diaghiva egh gua kagh izi.”

17 Ezi amizim a ikara, “Ki paba puvati.”

Ezi Iesus a migei, “Are, ni deragha migei, ni paba puvati.

18 Guizbangıra, ni faragha 5 pla paba iti. Ezi gumazir ni datirighin itim, a guizbangıra nin pam puvati. Nin akar kam a bar guizbangıra.”

19 Ezi amizim a miġei, “Gumazir Ekiam, ki datirighin fo, ni Godin akam inigha izir gumazir mam.

20 En ovaviba me miġhsiar kamın uari akuva, egha Godin ziam fe. Ezi ia Judaba ghaze, danganir gumaziba mangıva Godin ziam fam, a Jerusalemın iti.”*

21 Ezi Iesus kamaghın a miġei, “Amizim, ni niġhnizir gavgavim nan iki. Dughiatam otoghtima ia miġhsiar kamın Afeziamın ziam fan koghıva, egh uaghan Jerusalemın nguibamın an ziam fan kogham.

22 Ia Samariaba ia fozir puvatizir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God, e an ziam fe. E fo, Godin gumazamizibar akurvazir ingangarim, a faragh Judabar agharımın ikegh egh ġin gumazamizir igharaziba bagh mangam.

23 Ezi dughiar otivamim, an otogha ġifa, ezi gumazamiziba bar guizbangıra Afeziamın ziam fasa, me an Duamın gavgavim ko guizbangın arazımın an ziam fam. Ezi Afeziam, gumazamizir kamaghın amiba, me an ziam fasa a bar ifonge.

4:19: Lu 7:16, Jo 6:14, 7:40, 9:17, 1 Ko 14:24-25 **4:20:** Lo 12:5, 12:11-14, 1 Kin 9:3, Sng 122:1-5 * **4:20:** (4:20) Miġhsiar amizir kam an gun miġeim, a Gerazımın Miġhsiam, a Samarian Distrighın iti. Samarian gumazamiziba miġhsiar kamra ghuava Godin ziam fe. Ni deragh foghsi, Luk 9:53ın vezin itir akamın gan. **4:21:** Mal 1:11, 1 Ti 2:8 **4:22:** 2 Kin 17:29-41, Ais 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 **4:23:** Jo 1:17, Fl 3:3

24 God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godin Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fe.”†

25 Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam (a God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim.) A izamin dughiam, a biziba bar e mikimam.”

26 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kirara, datirighin ni ko migei.”

27 Ezi Iesus kamaghin migeima, dughiar kamın an suren gumaziba uamategha izi. Me an garima an amizir mam ko uaning migeima, ezi me okam nighnisi. Egha tav kamaghin amizimin azarazir puvati, “Ni tizim iniasa?” Egha tav Iesusin azarazir puvati, “Ni tizim sua amizir kam ko migei?”

28 Ezi amizir kam uan minem ataki, egha uamategha nguibamin ghu. Egha kamaghin gumazamizibav gei,

29 “Ia izi gumazir mamın ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?”

30 Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi.

31 Ezi dughiar kamın, Iesusin suren gumaziba agakaghora kamaghin a migei, “Tisa, ni dami.”

32 Ezi a kamaghin me migei, “Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati.”

4:24: Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3 † 4:24: (4:23-24) Gumazir maba akar kam “Godin Duamin gavgavimın,” me a giragha ghaze, “me uari uan duabar gavgavimın.” 4:25: Jo 1:41 4:26: Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37

³³ Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uariv gei, “Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin me miġei, “Nan daghemra kara, ki Godin ifongiamin ġin zui, a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi ki a na ganingizir ingan-garim, a ġivagham.

³⁵ Ia kamaghin miġei, ‘4 plan iakiniba ġivaghti, e dar ġin azenibar aghoram.’ Ezi ki ia miġei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha ġifa, ezi azenibar aghoramin dugham otogha ġifa!

³⁶ Gumazir dagheba isim, a datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizima, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham.

³⁷ Akar kam a guizbangira, ‘Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.’

³⁸ Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenimin dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kamın ingari, ezi ia ghua me uan gav-gavimin oparizir otivizir dagheba isi.”

³⁹ Amizir kam faragha ghaze, “Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme.” Ezi nguibar kamın itir Samarian gumazamizir aviriba, me an akam baregha egha kamaghin niġnizir gavgavim Iesusin iti.

⁴⁰ Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa agakaghoravira iti. Ezi a dughiar

4:34: Jo 6:38, 17:4, 19:30

4:35: Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15

4:36: Sng 126:5-6, Dan 12:3

pumuningin me ko iti.

⁴¹ Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, me uaghan Iesusin akam baregha nighnizir gavgavim an iti.

⁴² Egha me kamaghin amizim migei, “E nin akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kamın itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir kamın itir gumazamizibar Akurvazir Gumazim. Kamaghin e nighnizir gavgavim an iti.”

Iesus atrivimin ingangarir gumazimin borim gamizima, a ua dera

⁴³ Ezi Iesus dughiar pumuningin Samarian adarazi ko ikegha givagha, egha nguibar kam ategha Galilin Distrighin ghu.

⁴⁴ Iesus uabi migirigiar kam gami, “Godin akam inigha izir gumazim, a uan nguibamra ziaba puvati.”

⁴⁵ Galilin Distrighin itir gumazamiziba, me uaghan Israel bagh Itazir Dughiamin Isam bagha Jerusalemın nguibamin ghue, ezi Iesus dughiar kamın mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Ezi kamaghin Iesus datirighin uamategha ghua Galilin otozima, ezi Galilin gumazamiziba bar akuegha a ini.

⁴⁶ Ezi Iesus ua Kanan nguibamin ghu, a Galilin Distrighin aven itir nguibam. A faragha nguibar kamın dipam girazima a wainin dipamin oto. Ezi dughiar kamın atrivimin ingangarir gumazir

4:42: Jo 17:8, 1 Jo 4:14 **4:43:** Jo 4:40 **4:44:** Mt 13:57, Mk 6:4,
Lu 4:24 **4:45:** Jo 2:23 **4:46:** Jo 2:1-11

mam, a Kanan nguibamın iti. Ezi an otarim ariã, Kaperneamın nguibamın iti.

⁴⁷ Ezi gumazir kam akam kamaghın a baraki, Iesus Judian Distrigh ategha Galilin Distrighın ize. Ezıma a Iesus bagha ghua agakaghora ghaze, “Ni Kaperneamın nguibamın magiri, egh nan otarim damighti, a ua deraka. Nan otarim bar oven-gasava ami.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghın a miği, “Ia mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar ganan koghıva, ia niğhnizir gavgavim nan ikian kogham.”

⁴⁹ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghın a miği, “Gumazir Ekiam, ni zuamıra izighiri. pu-vatightıma, nan otarim aremegham.”

⁵⁰ Ezi Iesus a miği, “Ni mangi, nin otarim angamra ikiam.” Ezi gumazir kam niğhnizir gav-gavim Iesusın akamın ikiava, egha a ghu.

⁵¹ Egha gumazir kam tuavimın ghuavıra itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimın a bato, egha me kamaghın a miği, “Nin otarim an angamra iti!”

⁵² Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze, “Boghınaron 1 kloghın aruer arızimın, an arımariam gıvazi mikarzim orangı.”

⁵³ Ezi afeziam fo, boghınaron dughiar kamra Iesus a mikeme, “Nin otarim an angamra ikiam.” Kamaghın amizi, a niğhnizir gavgavim Iesusın itima, an adarazi uaghan niğhnizir gavgavim iti.

⁵⁴ Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Distrigh ategha ua iza Galilin Distrighin ikiava mirakelin mam uam a gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatin dughiabar gumazamizibar sure gami

5

(Sapta 5-10)

Iesus Betesdan mozir dipamin gumazir mam gamizi a ua dera

¹ Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozima, ezi Iesus isam bagha Jerusalemın nguibar ekiamın ghu.*

² Ezi Jerusalemın mozir dipar ekiar mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamın boroghira iti. Ezi mozir dipar kamın miriam azuarir 5 pla iti.†

4:54: Jo 2:11, 2:23 * **5:1:** (5:1) Jonın akinafarımın aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatin dughiaba ko Judabar Isar Ekiamın dughiabar, ingangarir aviribar akaba iti. Ni gansi, Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, 10:22. Fofozir gumazir aviriba kamaghın nighnisi, Jon kamaghın en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mingarim. Ni gansi, Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55. † **5:2:** (5:2) Dughiar kam Jerusalem nguibamin divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar aviriba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akam. Betesdan mozir dipar ekiar, a tiar akar kam boroghira iti.

3-4 Ezi azuarir kaba arimariar gumazamizir avirim dar iti, damazir okaviriziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba.‡

5 Gumazir mam an azuarir mamın iti, an suemning bar amirazima a 38 plan azenibar arimariar kam an iti.

6 Ezi Iesus gumazir kamın garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ni ifonge?”

7 Ezi arimariar gumazim kamaghın Iesusın akam ikara, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiam, gumazitam na inigha ghua mozir dipamın averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi gumazir igharaziba faragha ghuaghira egha na gafisi.”

8 Ezi Iesus kamaghın a migei, “Ni dikavighıva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.”

9 Ezi gumazir kamın suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha egha zui.

Ezi dughiar kam a Sabatın dughiam,

10 ezi Judaba me gumazir kamın ganigha egha kamaghın a migei, “Datirighın Sabatın dughiam. Moses Osirizir Araziba, da ghaze, ni Sabatın dughiamın uan daguivsiaba ater daruan kogham.”

‡ **5:3-4:** (5:3-4) Fofozir gumazir maba ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. Akar kam kamakin: “Me dipar kam siravamangasa, me a mizuai. Dughiar maba Ekiamın enselin mam ghuaghirigha dipam gamima a siravamadi. Dipam siravamangigha gıvazi, gumazir arimariar manam itim, a dipamın aven magirigh, egh a ua deragham.” **5:8:** Mt 9:6 **5:10:** Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14

11 Ezi a kamaghin men akam ikara, “Gumazir na gamizima ki derazim, a kamaghin na migei, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’ ”

12 Ezi me an azara, “Gumazir manamra, ni migia ghaze, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’ ”

13 Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumazamizir avirim nguibar kamın iti, ezi Iesus men tongin suiaghrigha ghu. Kamaghin amizima, gumazir kam fozir puvati, tina an akura.

14 Ezi gin Iesus Godin dipenimin miriamin aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a migei, “Ni oragh. Ni datirighin ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtizir bar ekiatam ni batogham.”

15 Ezi gumazir kam ghua kamaghin Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a Iesusra.”

16 Iesus Sabatin dughiamin bizir kabagh ami, bizir kamın Judaba osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim.

17 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.”

18 Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamin Arazimin gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afeziamra. Akar kamın, a uabi uabi gamigha egha Godin min oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godin Otarim a ingangarim damuamin gav-gavim iti

¹⁹ Ezi Iesus Judabar akam ikara, “Ki guizbangira ia miġei, Otarim bizitam a uan nighnizimin a damighan kogham. Puvati. An Afeziamin gari, an amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami.

²⁰ Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimin aka. Afeziam kamagh sua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghin a ingangarir ekar igharaziba sara uaghan uan Otarimin akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afragham.

²¹ Afeziam gumazir ariaghrezibagh amima me ua dikavima an angamra itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a miseveziba angamra itir ikirimirim me ganidi.

²² Afeziam kotin gumazitamın araziba tuisizir puvati. Egha gumazibar araziba tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganingi.

²³ Afeziam kamagh sua, gumaziba bar Afeziamin ziam fe moghin, me Otarimin ziam fam, kamaghin a gumaziba tuisighamin ingangarim isa Otarim ganingi. Gumazim Otarimin ziam fer puvati, an Afeziar Otarim amadazimin ziam fer puvati.

²⁴ “Ki guizbangira ia miġei, gumazim nan akam baragha, egha nighnizir gav-gavim Afeziar na

5:19: Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10 **5:20:** Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17 **5:21:** Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5 **5:22:** Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5 **5:23:** Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23 **5:24:** Jo 3:15-18, 6:40, 8:51, 1 Jo 3:14

amadazimîn ikiava, egha a zurara itir ikirimîrîr aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, egha datirighîn an angamra iti.

²⁵ “Ki guizbangira ia miġei, dughiar otivamim, a datirighîn otogha gifa. Ezi gumazir ariaghreziba me Godîn Otarimîn akam baragham. Gumazamizir a baraghiziba, me angamra ikiam.

²⁶ Afeziam, a uabi ikirimîrîr zurara itim aningamin gavgavim iti. Kamaghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimîrîr zurara itim aningamin gavgavim iti.

²⁷ A Gumazibar Otarim, kamaghîn amizima Afeziam gumazibar araziba tuisighamin gavgavim a ganingi.

²⁸ Ia nan akar kam inigh egh diġavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumazir ariaghreziba, me bar Otarimîn akam baragham.

²⁹ Egh me bar moziba ategh azenimîn izam. Gumazamizir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavighiva egh zurara angamra ikiam. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamîn ikiam, eghti ki kamaghîn me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam.”

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

³⁰ Egha Iesus kamaghîn miġei, “Ki uabi uan niġnizimîn ġin mangi bízitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inizimîn ġin

5:25: Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13 5:27: Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31 5:29: Ais 26:19, Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 5:30: Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38

ghua, egha gumazamizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki Afeziamin ifongiamin gin zui, anemadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki gumazamizibar araziba deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.

³¹ “Eghti ki uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mikimtima eghti gumaziba nighnizir gavgavim ki gun migeir akar kamın ikian marki. §

³² Ezi igharazitav a iti, egha a uaghan nan araziba ko nan ingangaribar gun migei. Ezi ki fo, a kon gun migeir akam guizbangira. **

³³ “Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagha ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangira.

³⁴ Ki uabi, ki gumazitamın akam nan akam gavgavim a daningasa nighnizir puvati. Egha ki God ian akurvaghasa, ki ifonge. Kamaghin amizi, ki Jonin akamin gun ia migei.

³⁵ Jon a lamın mın ikia isia angazangarim gumamazibagh anidi. Ezi dughiar otevimın ia an akam iniasa ifongezı ezi Jonin angazangarim ia gisiragha ia gamima ia bar akonge.

³⁶ “Ezi nan gun migeir akar mam iti, a Jonin akam gafira, akar kam datirighin a nan gun ia migei. Afeziam, ki ingangarir kam damuva egh anegivasa, na ganingi. Ezi ingangarir ki amir

5:31: Jo 8:13-14, MAA 3:14 § **5:31:** (5:31) Ni Lo 19:15in gan.

5:32: Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9 ** **5:32:** (5:32) Iesus “igharazitav” migia, a uan Afeziam Godin migei. **5:35:** Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19 **5:36:** Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9

kaba, da bar deraghavira nan gun gumazamiz-ibav miġei, Afeziam na amadazi ki ize.

³⁷ Ezi Afeziar na amadazi ki izezim, a uabi nan gun miġei. Ezi ia tong an akam barazir puvati. Egha ia dughiatam an guamin ganizir puvati. Bar puvati.

³⁸ Ia Afeziam amadazir gumazir kamın akam niġnizir gavgavim an itir puvati. Ian arazir kaba ian gun miġei, Afeziamın akam uaghan ian navir averiabar itir puvati.††

³⁹ Ia ghaze, akar Godın Akınafarimın itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim ia ganidi. Kamaghın amizima ia akar Godın Akınafarimın itibar gara da tuisisi. Ezi Godın Akınafarim uaghan nan gun miġei!

⁴⁰ Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimirir aghuarim inian aghua.

⁴¹ “Ki gumaziba da ziar ekiam iniasa, egha miġirigiar kabagh amir puvati.

⁴² Ezi ki ia gifo. Ian navir averiabar, ia guizbangira God gifongezir puvati.‡‡

⁴³ Ki uan Afeziamın ziamın ize, ezi ia nan akam baraghan aghua. Eghti gumazitam uabi uan ziamın izeghti, ia an akam zuamiram a baregham.

⁴⁴ Ia uan adarazira me da ziar ekiaba isi. Ezi God uabira ziar ekiam anidima, ia a inian aghua.

5:37: Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12 †† **5:38:** (5:38) Gumazir Afeziam amadazir kam, a Iesus uabi. **5:39:** Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11 **5:40:** Jo 1:11, 3:19 **5:41:** Jo 5:34, 1 Te 2:6 ‡‡ **5:42:** (5:42) Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Godın apangkuvim ian navibar itir puvati.” **5:43:** Mt 24:5, 24:24
5:44: Jo 12:43, Ro 2:29

Egh ia arazir kabar amuva, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim nan ikiam? Bar puvatigham!

⁴⁵ “Ia kamaghin nighnighan marki, ki Afeziamin damazimin akam ia gasam. Puvati. Gumazir akam ia gasamim, a Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian akuragham.

⁴⁶ Ezi akar Moses osiriziba, da nan gun migei. Kamaghin, ia Mosesin akam nighnizir gavgavim an ikiva, egh uaghan nighnizir gavgavim nan akamin ikiam. Kamaghin amizi, ia guizbangira nighnizir gavgavim Mosesin akam ko nan akamin itir puvati.

⁴⁷ Ezi kamaghin ia nighnizir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvati, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim na akamin ikiam?”

6

*Iesus dagheba isa 5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21 ko Mak 6:30-44 ko Luk 9:10-17)*

¹ Ezi bizir kabar gin Iesus Galilin Dipamin dadarir vuemin ghu, dipamin ziar mam Taiberias.

² Gumazamizir avirim faraghavira an garima a mirakelin arazarazibar arimariar gumazibagh amima me ua dera. Kamaghin amizima me datirighin an gin zui.

³ Ezi Iesus mighsiamin ghuavanabogha, egha uan suren gumaziba ko aperaghav iti.

⁴ Ezi dughiar kamın Israelbagh Itazir Dughiamin Isam otivasa roghira izi.

⁵ Ezi Iesus garagharua egha garima gumaza-

5:45: Lo 31:26-27, Ro 2:12 **5:46:** Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 **5:47:** Lu 16:31 **6:4:** Jo 2:13 **6:5:** Mt 14:14, Mk 6:34, Lu 9:12

mizir avırir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghın Filipın azara, “E managh gumamazizir kaba bagh daghebagh ivezegh me danıngam?”

⁶ (Ezi İesus Filipın nıghnızir gavgavim, gav-gavim a danıngasava, akar kam puram a gami. İesus uabi bizir a damuamim gifo.)

⁷ Ezi Filip a ikara, “E 200 kina inıgh bret gıvezeghti, da bar gumamazibar tughatıghan kogham, me vaghvagh bretın akuar muziariba ini dar amam.”

⁸ Ezi İesusın suren gumazibar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamaghın mıgei,

⁹ “Otarir mam a kagh iti, a bretın me balin daghemın ingarizir 5 pla, ko osirir pumuning iti. Ezi gumamazizir avırir ekiam iti. Kamaghın bretın ko osirir kamning, da manmaghın en akuragham?”

¹⁰ Ezi İesus kamaghın mıgei, “İa gumamazıbazı mav mıkımtıma me dapiagh.” (Grazir avırım danganir kamın iti.) Ezi gumamazıbazı apia. Egha men tongın, 5000ın gumazıbazı iti.

¹¹ Me apiaghav itima, ezi İesus bretın kam inıgha God mınabagha egha gumamazıbazı anıdı. A uaghan osirir pumuning kamaghıra anıng gami. A me ganıdı, ezi me uan ifongiamın amegha tughati.

¹² Me amegha navıba bar izıvazıma İesus kamaghın uan suren gumazıbazı gei, “İa dagher nar ikiavıra itıba bar da akumakumıgh. Tabı pura ikian markı.”

¹³ Gumaziba, 5 plan bretin me balin daghem ingariziba, me da amegha givazima bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba akumakumigha egha 12 plan akirabagh aghuizi da izifa.

¹⁴ Ezi gumazamiziba mirakelin arazarazir Iesus amizir kamın ganigha, kamaghın miġei, “Bar guizbangira kar Godın akam inigha izir gumazim, God nguazir kamın anemangasa mikeme!”

¹⁵ Ezi Iesus akar kam baregha egha a fo, me iziva an suiraghiva, egh a damighti a men atrivimın ikiam. Kamaghın amizima a danganir kam ategha egha uabira uamategha miġhsiamın ghu.

*Iesus Galilin Dipam gisin arua zui
(Matyu 14:22-33 ko Mak 6:45-52)*

¹⁶ Ezi guaratizir kamın Iesusın suren gumaziba dipamın ghuaghiri.

¹⁷ Egha me botin mam inigha egha dipam abigha Kaperneamın nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa.

¹⁸ Ezi aminir dafam oto, egha ongarim givaima an ekiabar dikafi

¹⁹ Ezi me 5 o 6 plan kilomitan ghua pul gamua ghuava, egha me garima Iesus dipam gisin arua ghuava botin boroghira zui. Ezi me bar atiatingi.

²⁰ Ezi Iesus kamaghın me miġei “Kar kirara izi. Ia atiatingan marki.”

²¹ Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot zuamira danganim me zuimın oto.

Gumazamiziba Iesus buri

6:14: Stt 49:10, Lo 18:15-18, Mt 11:3, Jo 1:21, 2:11, 4:19, 4:25, 5:46

6:15: Mt 14:23, Jo 18:36

²² Amimizarakan, gumazamizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, egha Iesus uan suren gumaziba ko botin kamın ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamın ghue.

²³ Ezi Taiberiasin nguibamin botin maba, da danganir kam boroghira izi, danganir Ekiam Godin minabagha egha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim.

²⁴ Ezi gumazamiziba me kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, egha Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui.

Iesus, a dagher ikirimirir zurara itim anidim

²⁵ Ezi gumazamiziba dipamin vongin Iesus batogha gifa, egha me kamaghin a migei, “Tisa, ni manadizoghin kagh ize?”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha egha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri.

²⁷ Ia dagher kuraghriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumazibar Otarim, a uabin torogha

gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumazibar Otarim a ia daningam.”

²⁸ Ezi me an azara, “E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki.”

³⁰ Ezi me an azara, “Ni mirakelin arazarazir manam damighti e ganighiva egh nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham?”

³¹ En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumaziba itir puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, ‘A Godin Nguibamin daghem me ganingizima me aneme.’”

³² Ezi Iesus me migei, “Ki guizbangira ia migei, ka Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Ka nan Afeziam a guizbangin Uan Nguibamin daghem ia ganingi.

³³ Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kam in itir gumazamiziba gamima me ikirimirir aghuarim iti.”

³⁴ Ezi me an azara, “Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki.”

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, a ua mitiriam an aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipam ramisi kuarim uam an pıran kogham.

³⁶ Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati.

³⁷ Ezi gumazamizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham.

³⁸ Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghirizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri.

³⁹ Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumazamizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighti me bar ua dikavigham.

⁴⁰ Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumaziba bar Otarimin ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me ua dikavigham.”

⁴¹ Ezi Judaba akar kam baraki, “Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha egha izaghiri,” egha me atarava egha uarigh imobi.

⁴² Me ghaze, “Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmagh sua a ghaze, ‘Ki Godin Nguibam ategha, egha ki zaghiri?’ ”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh.

⁴⁴ Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim,

6:36: Jo 6:26, 6:64, 20:29 **6:37:** Mt 11:28, Jo 10:28-29, 17:6-8, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:19 **6:38:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:30 **6:39:** Jo 10:28-29, 17:12, 18:9 **6:40:** Jo 3:15, 6:27, 6:47, 6:54, 11:24 **6:42:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22 **6:44:** Jo 6:65

an nighnizim feghiva egh a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozim in a damighti a ua dikavighiva angamra ikiam.

⁴⁵ Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin iti, 'God bar gumazamiz-ibar sure damuam.' Ezi kamaghin gumazamiz-iba Afeziamin akam baregha egha Afeziam da fofozim isa, me na bagha izi.

⁴⁶ "Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamin gani.

⁴⁷ Ki guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti.

⁴⁸ Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim.

⁴⁹ Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumaziba itir puvatizir danganimin ikia aneme, egha ariaghire.

⁵⁰ Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba anemiva, egh me aremeghan kogham.

⁵¹ Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha egha zaghiri. Eghti gumazitam dagher kamra ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a nan nivafizim. Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba me angamra ikiam, kamaghin ki me bagh uan nivafizim anenigham."

6:45: Ais 54:13, Jer 31:34, Mai 4:2, Hi 8:10

6:46: Mt 11:27, Lu

10:22, Jo 1:18

6:47: Jo 3:15-18, 3:36, 6:40

6:48: Jo 6:31-35, 6:58

6:51: Jo 3:13, Hi 10:5, 10:10

⁵² Ezi Judaba akar kam baregha egha me uari tongin uarir atara ghaze, “Gumazir kam manmaghin uan nivafizim e danighti e anemam?”

⁵³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Bar guizbangira ki ia migei, ia Gumazibar Otarimin nivafizim rameghan koghiva, egh an ghuzim rameghan koghiva, egh ia angamra itir ikirimirim ian ikian kogham.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nan nivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin ami, gumazim nan nivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighti a ua mozimin dikavigham.

⁵⁶ Ezi gumazim nan nivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti.

⁵⁷ Afeziar ikirimirir angamra itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamra iti. Ezi kamaghira gumazim nan nivafizim api, a nan gavgavimin ikirimirir angamra itim iniam.

⁵⁸ Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha iza-ghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha gin ariaghrezimin min garir pu. Puvat. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

⁵⁹ Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko migeir dipenimin aven ikia, egha a gumamazibar sure gamua akar kam me ganingi.

Iesusin akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

⁶⁰ Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam baregha, egha men avirim kamaghin migia ghaze, “Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?”

⁶¹ Ezi Iesus uan navir averiamin aven kamaghin fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim migia imobi. Ezi a men azara, “Akar kam ti ian nighnizir gavgaviba gasighasisi, o?”

⁶² Egh ia Gumazibar Otaramin ganighti, a nguibar a fomira ikezimin ua ghuavanaboghti, eghti ia manmaghin nighnigham?

⁶³ Godin Duam uabi, angamra itir ikirimirim gumazamizibagh anidi. Gumazimin gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godin Duamin bizim, da angamra itir ikirimirim ia ganidi.

⁶⁴ Ezi gumazir ian tongin itir maba, me nighnizir gavgaviba nan itir puvati.” (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvatizir gumazibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar darfarim darighamin kam gifo.)

⁶⁵ Egha Iesus ua me migei, “Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziam gavgavim gumazitam danigan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.’ ”

⁶⁶ Iesus akar kamın gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati.

6:62: Mk 16:19, Jo 3:13, Ap 1:9-11, Ef 4:8

6:63: 2 Ko 3:6

6:64:

Jo 6:36, 13:11 **6:65:** Jo 6:44-45

⁶⁷ Ezi Iesus kamaghin 12 plan suren gumazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?”

⁶⁸ Ezi Saimon Pita an akam ikara, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi.

⁶⁹ Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuram nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba.”

⁷⁰ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12 plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram.”

⁷¹ A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarim, a 12 plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an aremegham.

7

Judabar Averpenibar Isar Ekiamin Dughiam otozi, Iesus an ganasa zui

¹ Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distrighin aven arui. A fo, Judaba a misueghtima an aremeghasa egha a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distrighin mangan aghua.

² Ezi Judabar Averpenibar Isar Ekiamin Dughiam otivasa roghira izi.

³ Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze, “Ni danganir kam ateghiva egh Judian Distrighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam.

⁴ Egh gumazitam gumamaziziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim damuan kogham. Egh ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumaziba bar men akagham.”

⁵ (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam mikeme.)

⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughiaaba bar, ian dughiar aghuiba.

⁷ Ezi nguazir kamın itir gumamaziziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami.

⁸ Ia uarira isamin dughiar kam bagh Jerusalemın mangi. Eghti ki, nan dughiam tighar izam, kamaghin, ki isamin dughiamın mangighan kogham.”

⁹ A kamaghin me mikemegha, egha a Galilin Distrighin ikiavira iti.

¹⁰ Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan gin zui. An azenara zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumamaziziba a gifozir puvati.

¹¹ Ezi isar ekiamın dughiamın, Judabar gumazir ekiaba a bagha garagharui, egha migei, “Gumazir kam managh iti?”

¹² Ezi gumamaziziba uarir tongin a bagha sigh-sirakaba uariv gei. Marazi ghaze, “A gumazir bar aghuim.” Ezi marazi ghaze, “Puvati, a gumamazizibagh ifari.”

7:5: Mt 13:55, Mk 3:21, Ap 1:14 **7:6:** Jo 2:4, 7:8, 7:30, 8:20 **7:7:** Jo 3:19, 15:18-19 **7:11:** Jo 11:56 **7:12:** Mt 21:46, Lu 7:16, Jo 10:19

¹³ Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi tav an araziba azenara dav geir puvati.

¹⁴ Ezi isamin dughiar kamın tongin, Iesus Godin dipenimin miriamın aven ghugha egha gumazamizibar sure gami.

¹⁵ Judaba an akar kam barasi, egha me nighnizir aviribagh amua egha migei, “Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvati.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvati, kar Godin akam, a na amadazima ki ize.

¹⁷ Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kamın mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan nighnizimin ize.

¹⁸ Gumazir pura uan nighnizimin migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge, gumazir kam a guizin akabara migei, egha a bizitam gifarir puvati.

¹⁹ “Fomira Moses Godin Araziba osirigha ia ganingi. Egha gumazitam ian tongin ikia Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia tizim bagh na misueghti ki aremegham?”

²⁰ Ezi gumazamiziba an akam kamaghin a ikara, “Ti duar kuratam ni gapasa! Gumazir manamra ni misueghti na aremegham?”

7:13: Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 **7:15:** Mt 13:54, Lu 2:47 **7:16:** Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 **7:17:** Jo 8:43 **7:18:** Jo 5:41, 5:44, 8:50
7:19: Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6, Ap 7:38, 7:53, Ro 2:21-24
7:20: Jo 8:48, 8:52, 10:20

21 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki mirakelin ingangarir vamira a gami, ezi ia bar nighnizir aviribagh ami.*

22 Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir mogomem aghorir arazim ia ganingi, ezi ia Sabatin dughia-
abar uaghan otaribar mikarzir mogomebar ghor.
(Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvati.
Arazir kam ian ovavibar oto.)

23 Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar
gin mangisi, egh ia Sabatin dughiamin otaribar
mikarzibar ghoram. Ezi ki gumazir mam Sabatin
dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi man-
magh sua ia nan aningaghe?†

24 Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da
tuisighan marki. Ia guizin arazimin araziba de-
ravira da tuisigh.”

Gumamaziba foghasa, Iesus a tinara

25 Ezi Jerusalemın gumamazizir maba Iesus
amizir bizibar ganigha egha migei, “Manmaghin

* **7:21:** (7:21) Iesus faragha Betesdan mozir dipamin boroghin
ikia mirakelin kam gamigha, egha datirighin a migei. Ni Jon
5:1-18in gan. Egha Kisim Bek 31:14-15in gan. **7:22:** Stt 17:9-13,
Wkp 12:3 **7:23:** Jo 5:8-10, 5:16 † **7:23:** (7:23) Moses Osi-
rizer Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimrama,
me an girara dughiaabar bora, egha dughiar namba 8in me
otarimin mikarzir mogomem aghori. Ni gansi, Wok Pris 12:3in
gan. Iesusin dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar
anogoroke. Eghti otaritamın mikarzir mogomem aghoramin
dughiam Sabatin dughiatamin otogham, me ingangarir kam
damuam. Me ghaze, mikarzir mogomem aghorir arazim uaghan
ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin
dughiam uaghan a gami. **7:24:** Wkp 19:15, Lo 1:16-17, Ais 11:3-4,
Jo 8:15, Je 2:1 **7:25:** Jo 5:18

ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba a misueghtima an aremeghasa, me ifonge.

²⁶ A kara, an azenara migei, ezi me migirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?

²⁷ Ezi e gumazir kamın nguibam gıfo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghti, gumazitam an nguibam gifoghan kogham.”

²⁸ Ezi Iesus Godın Dipenimın ikia egha akam gumazamizibav kiri. Egha a kamaghın dei, “İa ghaze, ia ti bar na gıfo, egha ia nan nguibar ki izezim gifos, o? Ezi, ki uabi uan ifongiamın izezir puvati. Afeziar na amadazim, an akam bar guizbangıra. Ezi ia a gifozir puvati.

²⁹ Ezi ki a gıfo. Ki a ko itima, a na amadazıma ezi ki ize.”

³⁰ Me akar kam baregha egha a isi kalabus darıghasa. Ezi an dughiam tıghar, kamaghın amizi, gumazitam an suirazir puvati.

³¹ Ezi gumazamizir avirim me nıghnızir gavgavim an ikia, egha me migei, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim otoghıva, a mirakelın aviribar amuti da mirakelın gumazir kam amibagh afiragham ti?”

Me Godın Dipenimın garir plisba amangizi me Iesus kalabus darıghasa izi

³² Ezi Farisiba me gumaziba barazima me sighsirakaba Iesus amizir bizibav gei. Kamaghın amizi, me ko, Godın ofa gamir gumazir ekiaba, me

7:27: Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29 **7:28:** Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 **7:29:** Mt 11:27, Jo 10:15 **7:30:** Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20, 8:37, 13:1 **7:31:** Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 12:42

plisin gumaziba amadazima me Iesusin suighasa izi.

³³ Ezi Iesus migei, “Dughiar bar oveghevezimin ki ia ko ikiam, egh ki uamategh Afeziar na amadazim bagh mangam.

³⁴ Eghti ia nguibar ki ikiamimin mangighan kogham. Kamaghin ia na buriam, egh nan apighan kogham.”

³⁵ Ezi Judaba uarir tongin uarira uariv migia ghaze, “A managh mangiti eghti e an ganighan kogham? A ti en gumazamizir kantri Grighin itiba bagh mangigham, egh Grighin gumazamizibar sure damuam, o?

³⁶ A ghaze, ‘Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.’ Egha ghaze, ‘Ia nguibar ki ikiamim ia an mangigham kogham.’ Ezi akar kamın mingarim manmakın?”

Iesus, dipar ikirimir zurara itim anidim, an a migei

³⁷ Ezi isar ekiamin dughiar abuananam, a dughiar bar ekiam. Ezi dughiar kamın Iesus tugha egha pamten diagha kamaghin migei, “Gumazitam kuarim an piri, a na bagh izi egh dipam ramam.

³⁸ Akar Godin Akinafarimin itim kamaghin migei, ‘Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a

7:33: Jo 13:33, 16:16 **7:34:** Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24

7:37: Wkp 23:36, Ais 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 **7:38:**

Ais 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8

dipar ikirimirir zurara itim anidim, an navir ave-riam gizivaghiva, egh fasfagh iram.’ ”‡

³⁹ Iesus Godin Duam miġei, gumazir nighnizir gavgavim an itiba, me a iniam. Ezi dughiar kamın Iesus ziar ekiam tighar a iniam, kamakın Godin Duam tighar izam.

Gumazamiziba uari abiki

⁴⁰ Ezi gumazir maba akar a mikemeziba baregha egha me miġei, “Bar guizbangira, gumazir kam a Godin akam inigha izir gumazim, God nguazim anemangasa mikeme.”

⁴¹ Ezi marazi ghaze, “A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.” Ezi marazi ghaze, “Puvati, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam, a Galilin otoghan kogham. Puvati.

⁴² Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam Atrivim Devitin anabamin otogham, eghti an amebam Betlehemın nguibamin a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomira an ike.”

⁴³ Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir aviriba Iesusın ikia, egha uarira uari abiki.

⁴⁴ Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puvati.

Judabar gumazir aruaba nighnizir gavgavim Iesusın ikian aghua

‡ **7:38:** (7:38) Godin Akinafarimın aven, akar otevir mam, akar Iesus vezin kamın mikemezi moghin, akar kam ko, aning magh ghuzir puvati. Ni Aisaia 44:3 ko Sindaun 18:4in gan. **7:39:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 **7:40:** Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14 **7:41:** Jo 1:46, 4:29 **7:42:** 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 **7:43:** Jo 9:16 **7:44:** Jo 7:30

⁴⁵ Ezi Godin Dipenimin garir plisba uamategha Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me kamaghin me azara, “Manmagh amizima ia Iesusin akua izir puvati?”

⁴⁶ Ezi plisin gumaziba kamaghin me akam ikara, “Gumazitam faragha gumazir kam mikemezi moghin migeir puvati.”

⁴⁷ Ezi Farisiba kamaghin men akam ikara, “A ti uaghan ia gifara?”

⁴⁸ E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitamın garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati.

⁴⁹ Nighnizir gavgavim an itir darasi, ka gumazamizir Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatiziba. God ghaze, me ovengam.”

⁵⁰ Ezi Nikodemus, a gumazir kam faragha Iesus bagha ghu, a Farisin mav, a kamaghin me migei,

⁵¹ “En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam, ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim deravira a gifogham.”

⁵² Ezi me kamaghin an akam ikara, “Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimin itir akaba ni bar deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazitam Galilin Distrighin otoghan kogham.”

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

53* Ezi gumamaziziba bar uan

8

dipenibar ghue. ¹ Ezi Iesus Olivin miġhsiamin ghu.

² Ezi aminim tirazi, ezi bar mizaraghara a ua Godin Dipenimmin miriamin aven ghu. Ezi gumamaziziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami.

³ Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mam, me an garima a gumazir igharazim ko akui, ezi me an akua ghua egha a gamima a gumamazizibar damazimmin tughav iti.

⁴ Egha me kamaghin Iesus miġei, “Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir igharazim ko akuima, me an gani.

⁵ Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin miġei, e dagiaba fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham. Ezi ni manmoghin miġei.”

⁶ Me ghaze, an akatam mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Egha me a gifarasa miġirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan da-farpuzimmin nguazim osiri.

⁷ Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus tughha egha kamaghin me miġei, “Gumazir manam ian tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam amizir kam mikinigh.”

* **7:53:** (7:53-8:11) Fofozir gumazir maba kamaghin niġhni, akar mikovezir pumuning (*) tongin itim, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko Lo 19:15in gan.

8:1: Lu 21:37

8:5: Wkp 20:10, Lo 22:22-24

8:6: Mt 22:15

8:7: Lo 17:7, Ro 2:1

⁸ Ezi a uam aviragha nguazimîn osiri.

⁹ Me akar kam baregha, egha me bar vaghvagha danganir kam ataghragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui, ezi marazi men gîn zui. Ezi Iesus uabîra aviragha ikia iti, ezi amizim an damazimîn tughav iti.

¹⁰ Ezi Iesus tughâ egha kamaghîn amizimîn azai, “Amizim, gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba ti puvati?”

¹¹ Ezi amizim mîgei, “Ekiam, ua gumaziba puvati.” Ezi Iesus a mîgei, “Ki uaghan akam ni gasir puvati. Ni mangî, egh gîn uam arazir kuratam damuan marki.”

Iesus, a gumazir angazangarim nguazimîn itir gumazamizibagh anîdim

¹² Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, “Ki uabî, ki gumazir angazangarim nguazir kamîn itir gumazamizibagh anîdim. Gumazim nan gîn izî, a mitatemîn daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumazamizibagh amima me angamra itim, an an aven ikiam.”

¹³ Ezi Farisiba akar kam baregha egha kamaghîn Iesus mîgei, “Ni uabî uan ingangariba ko arazibar gun mîgei. Kamaghîn gumaziba nîn akar ni mikemezim nîghnîzir gavgavim an ikian kogham. Nîn akam, a pura bizim.”

¹⁴ Ezi Iesus men akam kamaghîn a ikara, “Guizbangîra, ki uabî uan arazibar gun mîgei. Ezi ki nguibar ki dikavigha izezim ki a gîfo, egha ki danganir ki uamategh mangamim, ki a gîfo.

8:9: Mt 22:22 **8:11:** Jo 3:17, 5:14 **8:12:** Ais 49:6, Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46 **8:13:** Jo 5:31 **8:14:** Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29

Kamaghin amizi, gumaziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ezi ia nan nguibam gifozir puvati. Egha danganir ki gin mangamim, uaghan ia a gifozir puvati.

¹⁵ Ia gumaziba nguazir kamın arazibar me tuisisi. Ki gumazitamın araziba tuisizir puvati.

¹⁶ Eghti ki gumazitamın araziba tuisighti, gumaziba nan akar ki mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, kamaghin nan tuisizir arazim bar guizbangira.

¹⁷ Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghin iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aningın akam a guizbangira.

¹⁸ Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun migei, ezi Afeziar na amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun migei.”

¹⁹ Ezi Farisiba kamaghin an azara, “Nin Afeziar ni migeir kam, a managh iti?”

Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghıva egh uaghan nan Afeziam gifogham.”

²⁰ Iesus Godın Dipenimın ikia dagıaba arızir danganimın boroghıra gumazamizibar sure gami. Ezi an dughiam tighari, kamaghin amizi gumazitam an suirazir puvati.

Iesus ghaze, gumazamiziba ki mangamin danganim, me an mangan kogham

8:15: Jo 7:24, 12:47 **8:16:** Jo 5:30, 8:29 **8:17:** Lo 17:6, 19:15,
Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28 **8:18:** 1 Jo 5:9 **8:19:** Jo 8:55, 14:7,
16:3 **8:20:** Jo 7:30

²¹ Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, “Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Egh ia ki mangamin danganim, ia an mangan kogham.”

²² Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha egha me uarira kamaghin uariv gei, “Manmagh sua a ghaze, ‘Ia danganir ki zuimin mangan kogham?’ A ti uabira uabi misueghiva aremegham?”

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia nguazimin vin itir darasi. Ezi ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kamın adarasi. Ezi ki nguazir kamın gumazim puvati.

²⁴ Kamaghin ami, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighiram.”*

²⁵ Ezi me an azara, “Ni tina?”

Ezi Iesus me ikara, “Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa.

²⁶ Ki ian araziba bagha akar aviriba ki ia mikimasa iti. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasin min da tuisighasa. Ezi gumazir na amadazim, an araziba bar guizbangira. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimin gumazamizibav gei.”

8:21: Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 **8:22:** Jo 7:35 **8:23:** Jo 3:31

* **8:24:** (8:24) Kisim Bek 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, “Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.” Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumazamiziba a migeir akar kam deragha a gifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19in ganigh.

8:26: Jo 7:28, 12:49

27 Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan Afeziamin gun me migei.

28 Kamaghin amizi, a kamaghin me migei, “Ia Gumazibar Otarim fiva ter ighuvimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti. Egh kamaghin fogh, ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam gamir pu. Puvati. Ki akar Afeziam na mikemeziba, darara gun migei.

29 Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko ikiavira iti. Ki zurara bizir a ifongezibagh ami, kamaghin a na ataghizima ki uabira itir puvati.”

30 Ezi gumazamiziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim nighnizir gavgavim an iti.

Guizin akam gumazamizibar amuti me firighriham

31 Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir gavgavim an itibav gia ghaze, “Ia nan akamin suiragh gavgavigh egh ia guizbangira nan suren gumazibar otogham.

32 Egh ia guizin akam gifogham, eghti guizin akam ia damuti ia firighriham.”

33 Ezi me kamaghin an akam ikara, “E Abrahamin ovaviba. E dughiatamin pura gumazitamin ingangarir gumazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmagh sua ni ghaze, ‘Ia firighriham?’”

34 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuramin ingangarir gumazir kinibar min iti.

8:28: Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 **8:29:** Jo 8:16, 16:32

8:30: Jo 7:31 **8:32:** Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 **8:33:** Mt

3:9, Lu 3:8 **8:34:** Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19

³⁵ Ingangarir gumazir kiniba me zurara an-ababa ko itir pu. Puvati. Otarimra zurara an-abamin aven iti.

³⁶ Eghti kamaghin Otarim ia damuti, ia firighrighiva, egh ia guizbangira firighrigham.

³⁷ Ki fo, ia Abrahamin ovaviba. Egha ia nan akam baraghan aghua, kamaghin amizima, ia na misoghasava ami.

³⁸ Ki nan Afeziam nan akazir akabar gun migei. Ezi ia uan afeziam da inizir araziba ia dagh ami.”†

³⁹ Ezi Judaba Iesusin akam ikara, “En afeziam, an Abraham.”

Ezi Iesus me migei, “Ia Abrahamin boriba, kamaghin ia an mirara arazir an amizibar amuam.

⁴⁰ Ki, guizin akar God nan sure gamiziba, ki bar dar gun ia migei. Ezi datirighin ia na misoghasa ifonge. Kar Abrahamin arazim puvati!

⁴¹ Ia uan afeziamin arazim gami.”

Ezi me a migei, “En amebaba pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziar vamira iti, a God.”

⁴² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ezi ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamin izezir pu. Puvati. God na amadazi ezi iki ize. Kamaghin God guizbangira ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham.

⁴³ Ezi manmaghin amizi ia deravira nan akam gifozir puvati? Ia nan akam baraghan aghua, egha

8:36: Ro 8:2, Ga 5:1 **8:37:** Jo 5:38, 7:19, 8:40 **8:38:** Jo 3:32, 5:19, 5:30 † **8:38:** (8:38) Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghin a giragham, “Ia bizir ian Afeziam mikemezibara, ia dar amu.” **8:39:** Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 **8:40:** Jo 8:26, 8:37 **8:41:** Lo 32:6, Ais 63:16, 64:8 **8:42:** Jo 16:28, 1 Jo 5:1 **8:43:** Jo 7:17, Ro 8:7

bizir kam bangin ia deravira nan akam gifozir puvati.

⁴⁴ Ia uan afeziam Satanin boriba. Egha ia uan afeziamin ifongiamin gin mangasa bar gav-gafi. A fomira ikia gumazibav sosi ezi me ariaghiri. Ezi guizbangin arazim an itir puvati, kamaghin a guizbangin arazibar gin zuir puvati. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, egha guizbangira akar ifavaribar afeziam.

⁴⁵ Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi kamaghin ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati.

⁴⁶ Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghin nighnighiva, ia nan arazir kuram azenim datigh. Ezi ki guizin akam akuri, ezi manmagh sua ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati?

⁴⁷ Godin boriba Godin akaba bar da barasi. Ezi ia Godin boriba puvati, kamaghin ia an akam barazir puvati.”

Iesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gin oto

⁴⁸ Ezi Judaba an akam ikara, “E ghaze, ni Samaritan gumazir mam, ezi duar kuram ni gapasa. Ezi enin azai, bizir kam ti guizbangira, o?”

⁴⁹ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri.

⁵⁰ Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas.

8:44: Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6 **8:46:** 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **8:47:** Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6 **8:48:** Mk 3:21-22, Jo 7:20
8:50: Jo 5:41, 7:18

51 Ki guizbangira ia miġei, gumazir nan akam in g in zuim, an aremeghan kogham. Bar puvati.”

52 Ezi bizir kam in Judaba kamagh in Iesus miġei, “E datirigh in fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gifa, ezi God in akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghregha gifa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akam in g in zuim, an aremeghan kogham?”

53 Manmagh in ami? En ovavim Abraham aremegha gifa! Ni ti Abraham gafira, o? Ezi God in akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghre. Ezi ni uabi ghaze, ni bar tinara?”

54 Ezi Iesus kamagh in akam ikara, “Ki uabi uan ziam fiti, eghti nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamagh in miġei, a ian God.

55 Egha ia a gifozir puvati. Ezi ko, ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ egh ki ian m in gumazir ifavarim in otogham. Ki a gifogha givagha, egha ki deravira an akam in g in zui.

56 “Ian afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamim in ganasa, a bar akonge. Ezi an an ganigha givagha, egha an navim bar dera.”

57 Ezi Judaba akar kam baregha egha kamagh in Iesus miġei, “Ni 50 plan azeniba puvati. Ni ti Abraham in ganis, o?”

58 Ezi Iesus me miġei, “Ki guizbangira ia miġei, Abraham tighar otivam, ki fomira, Ki Iti.” ‡

8:51: Jo 5:24, 6:40, 6:47, 11:26 **8:52:** Sek 1:5, Hi 11:13 **8:53:** Jo 4:12 **8:55:** Jo 7:28-29 **8:56:** Lu 10:24, Hi 11:13 **8:58:** Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8 ‡ **8:58:** (8:58) Ni akar Jon 8:24 in itim in gan.

⁵⁹ Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

9

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

¹ Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavirizir mamın api. An damazimning okavizi amebam a bate.

² Ezi Iesusin suren gumaziba an azara. “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi kamaghın an damaziba okavizi amebam a bate?”

³ Ezi Iesus kamaghın akam ikara, “Gumazir kam arazir kuram gamizir puvati, egha an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvati. God kamagh sua, bizir gumazir kamın otozim, gumazamiziba an ganıva fogham, Godin ingangarim azenara men oto. Kamaghın an damaziba okavizi amebam a bate.

⁴ Ezi datirighın aruem ikiavıra itima, e gumazir na amadazi ki izezim an ingangarim damuam. Aminim pırasava roghıra izi, ezi gumaziba ingangaritam damighan kogham.

⁵ Dughiar ki nguazir kamın itim, ki gumazir angazangarim nguazimın itir gumazamizibagh anıdim.”

⁶ Iesus kamaghın mikemegha egha nguazim gıparigha egha nguazim sara veregha, egha gumazimın damazim gati.

8:59: Jo 10:31 **9:2:** Kis 20:5, Ese 18:20, Lu 13:2-4 **9:3:** Jo 11:4
9:4: Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4 **9:5:** Mt 5:14, Jo 1:5, 1:9,
 3:19, 8:12, 12:35 **9:6:** Mk 7:33, 8:23

⁷ Egha Iesus kamaghin a miġei, “Ni mangiva Siloamin mozir dipam guruegh.” (Ziar kam Siloam, an mingarim kamaghin ghu, “Amada.”) Ezi gumazir damazir okavirizim ghua rue. Egha uamategha iza, biziba bar deravira dar gari.

⁸ Gumazir kam faragha dagiaba uabi daningasa gumazamizibagh inge, ezi gumazamizir aviriba an gani. Datirighin men marazi ko an boroghin itir darazi, me ghaze, “Gumazir kamra, a faragha apiav ikia dagiaba bagha gumazibagh inge?”

⁹ Egha marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.” Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir kam in mirara gara, egha a ighara.” Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kirara.”

¹⁰ Ezi me an azara, “Manmaghin amizima nin damazimning dera?”

¹¹ Ezi a kamaghin men akam ikara, “Gumazir kam an ziam Iesus, a nguazim ko dipam veregha nan damazimning gati. Egha na miġei, ‘Ni Siloamin mozir dipamin mangigh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezima nan damazimning dera, ezi ki deravira bizibar gari.”

¹² Ezi me an azara, “Gumazir kam managh iti?” Ezi a miġei, “Ki fozir puvati.”

¹³ Egha me gumazir faragha damaziba okavizir kam me a inigha Farisiba bagha zui.

¹⁴ Ezi dughiar Iesus nguazir beghneazimin ingarigha gumazimin damazimning gamizi a garim, kar Sabatin dughiam.

¹⁵ Ezi kamaghin Farisiba uam an azai, “Nin damazimning manmaghin amigha dera?”

Ezi a kamaghin me migei, “A nguazir begheazim isa nan damazimning gatizi, ezi ki rue, egha ki biziba deravira dar gari.”

¹⁶ Ezi Farisin maba ghaze, “Gumazir kam a Sabatin dughiamin arazibar gin zuir puvati. Kamaghin e fo, God gumazir kam amadazi puvati.” Ezi marazi ghaze, “Manmagh amizi gumazir arazir kuram itim mirakelin kabar amigham.” Egha me uari abiki.

¹⁷ Egha Farisiba ua faragha gumazir damaziba okavizir kamın azangsisı, “Ni ghaze, gumazir kamın damazimning akiri, ezi kamaghin ni manmaghin nighnisi, a gumazir manmaghira garim?” Ezi gumazir kam kamaghin me akam ikara, “A Godin akam inigha izir gumazir mam.”

¹⁸ Bar guizbangira, faragha gumazir kamın damazimning okafi, egha datirighin an damazimning kuiaghiri. Ezi Judan gumazir aruaba bizir kam nighnizir gavgavim an ikian aghua. Egha kamaghin me gumazir kamın amebam ko afeziamın diagha ghaze, gua izi.

¹⁹ Ezi aning izima me kamaghin aningın azai, “Ka ti guan borimra? Dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, gua kamaghin mikeme, o? Ezi manmagh amizima a datirighin gari?”

²⁰ Ezi an amebam ko afeziam kamaghin men akam ikara, “Ga fo, kar gan borim. Ezi dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, ga uaghan a gifo.

21 Ezi datirighin an damazimning manmaghin kuiaghiri, ga uaghan fozir puvati. Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan fozir puvati. Ia an azaragh. An asegha gifa. A uabi ua bagh mikimam.”

22 An amebam ko afeziam Judabar atiatigha, egha kamaghin migirigiar kam gami. Me fo, Judaba faragha kamaghin akam misoke, gumazitam kamaghin mikim suam, “Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam,” eghti me an anogoreghti a ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham.

23 Ezi kamaghin gumazir kamın amebam ko afeziam ghaze, “An asegha gifa. Ia an azangsigh.”

24 Egha gin me ua gumazir faragha damaziba okavizim dia, egha a migia ghaze, “Ni Godin damazimin guizin akam mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo, gumazir ni mikemezir kam, an arazir kurabagh amir gumazim.”

25 Egha a kamaghin akam ikara, “An arazir kurabagh amir gumazim o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimning okafi, egha datirighin nan damazimning kuiaghiri.”

26 Ezi me uam an azara, “A manmaghin ni gami? A manmaghin nin damazimning akiri?”

27 Ezi a kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmagh sua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?”

28 Ezi Farisiba dıbovibar kamaghın gumazir kam miğei, “Nırara an suren gumazim. E Mosesin suren gumaziba.

29 E kamaghın fo, God akam Moses ganıngi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati, a nguibar manamın oto.”

30 Ezi gumazir faragha damaziba okavızir kam, a kamaghın men akam ikara, “İa akar bar igharazim miğeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazimning akırizir kam, ia ghaze ia gifozir puvati, a nguibar manamın oto.

31 E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvati. Gumazitam Godın ziam fıva egh an ifongiamın gın mangiti, eghti God a baragham.

32 Bar fomıra iza datirikin, gumazitamın damazimning okavizi amebam a batezi, ezi gın gumazir mam an damazimning akırizi, e eghaghanir katam e a baraghizir puvati.

33 God gumazir kam amadaghan koghai, a bizitam damighan kogham.”

34 Farisiba me akar kam baregha egha kamaghın an akam ikara, “Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimın tugha egha iza datirikin. Ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a batoghezima a zui.

Gumazir niğhizir gavgavim itir puvatiziba, me mati men damaziba okafi

35 İesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogha kamaghın a miğei,

9:29: Jo 8:14 9:31: Jop 35:12, Sng 34:15, 66:18, Snd 15:29, Ais 1:15, Jer 11:11, Mai 3:4, Sek 7:13 9:33: Jo 9:16 9:34: Sng 51:5, Jo 9:2 9:35: Mt 14:33, 16:16, Mk 1:1, 1 Jo 5:13

“Ni Gumazibar Otarim nighnizir gavgavim an ti, o puvati?”

³⁶ Ezi a kamaghin an akam ikara, “Gumazir Ekiam, Gumazibar Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina.”

³⁷ Ezi Iesus a migei, “Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim.”

³⁸ Ezi gumazir kam migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti.” Egha Iesusin guamin tevimning apirigha an ziam fe.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ki gumazamizibar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamagh sua, gumazir damaziba okavigha itiba me ganam, ezi gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagha, ki nguazir kam in ize.”

⁴⁰ Farisin maba me Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha an azara, “Ni kamaghin e mikimasa, e ti uaghan damaziba okafi, o?”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ian damaziba okavizi, ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Egha ia ghaze, ‘En damaziba gari.’ Kamaghin amizima ian arazir kurabar osimtizim ikiavira iti.”

10

Iesus, a sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazim sipsipbar divazimin tiar akamin aven zuir puvatigha, egha tuavir igharazimin divazimin ikiavkinigha egha

9:37: Jo 4:26 **9:39:** Mt 13:11-15, Jo 3:17, 5:22, 8:15-16, 12:47

9:40: Mt 15:14, 23:26, Ro 2:19 **9:41:** Jo 15:22-24

aven ghua, a mati okimakiar gumazim egha gumazir igharaz darazir biziba isim.

² Ezi gumazir tiar akamın aven zuim, a sipsipbagh eghuvir gumazim.

³ Tiar akamın garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Ezi a vaghvagha uabi uan sipsipbar ziabar diava egha men akua azenan zui.

⁴ A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha a uabi men faragha zui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Kamaghın me an gın zui.

⁵ Me gumazir igharazibar gın zuir puvati. Me gumazir igharazibar tiaribagh fozir puvati. Kamaghın ami, gumazir igharazim men dımti, sipsipba an aregham.”

⁶ İesus akar isın zuimın me mikeme, ezi me akar kamın mingarim, me a gifozir puvati.

⁷ Kamaghın amizi, İesus ua kamaghın me miği, “Ki bar guizbangıra ia miği, ki uabi, ki sipsipba aven zuir tiar akam.

⁸ Gumazir nan faragha izeziba, me bar okimakiar gumaziba egha gumazibar biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba me barazir puvati.

⁹ Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam na bagh izıva egh divazımın aven mangıhti, God an akurvagham. Eghti an aven mangıghıva egh azenan izam, egh daruva dagheba iniam.

¹⁰ “Okimakiar gumazim, a sipsipba okımıva me misoghtıma me arımıghıram, egh me gasıghasıghasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki ia angamra itir

10:4: Jo 10:27

10:6: Jo 16:25

10:8: Jer 23:1-2, Ese 34:2-3

10:9: Sng 118:20, Jo 14:6, Ef 2:18

ikirimirim iniasa, ki ize, eghti ikirimirir aghuarim guizbangira ia gizivagham.

11 “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Egha sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghsi me bagh aremegham.

12 Ezi gumazir dagiar ingangarimra amim, a guizbangira sipsipbagh eghuvir gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egha a sipsipbar garima afiar atiar mam izima, a sipsipba ategh arimangigham. Eghti afiar atiam sipsipbar amiva egh men agintighti me tintinibar mangegham.

13 Gumazir kam uan ivezim iniasavira ingara iti. A guizbangira sipsipbagh nighnizir puvati. Kamaghin, a sipsipba ategh arimangigham.

14-15 “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozima, ki Afeziam gifozi moghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghsi, me bagh aremegham.

16 Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir kamın sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baragham. Eghiva me bar sipsipin okuruar vamira ikiti, eghti sipsipbagh eghuvir gumazir vamira bar me geghuvam.

17 “Ki kamagh sua, ki ua dikavigh angamra ikiam, kamaghin ki aremeghasa ifonge. Kamaghin ami, Afeziam bar na gifonge.

10:11: Sng 23:1, Ais 40:11, Ese 34:11-23, Jo 15:13, Hi 13:20, 1 Pi 2:25, MAA 7:17 **10:12:** Sek 11:16-17, Ap 20:29 **10:16:** Ais 56:8, Ese 34:23, 37::22-24, Jo 11:52, Ef 2:14, 1 Pi 2:25 **10:17:** Ais 53:7-8, 53:12, Fl 2:8-9, Hi 2:9

18 Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.”

19 Judaba akar kam baregha egha ua uari tuiragha okoroar pumuning iti.

20 Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an onгани. Manmagh sua ia an akam barasi?”

21 Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?”

Judaba me Iesusin apanimin iti

22 Ezi dughiar kamin, isar ekiamin dughiam Jerusalem in oto. Kar dughiar me fomira Godin Dipenim ginighnigha ghaze, dipenir kam a God baghavira itir dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtizimin dughiamin oto.

23 Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui.

24 Ezi Judaba iza anekuvagha egha kamaghin an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.”

25 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamin

10:18: Jo 2:19, 5:26, 6:38, 14:31, 19:11, Ap 2:24, 2:32 **10:19:** Jo 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:24:** Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:25:** Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38

ziamin dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara.

²⁶ Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati.

²⁷ Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozi, me nan gin izi.

²⁸ Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham.

²⁹ Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekevegga, bizir igharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi gumazitam an dafarimin me batueghan kogham.

³⁰ Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.”

³¹ Judaba akar kam baregga egha me ua a ginivasa dagiaba isi.

³² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan Afeziam na mikemezi, ki ingangarir aghuir aviribagh amima ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra nighnigha egha dagiaba na ginivasa?”

³³ Ezi Judaba kamaghin an akam ikara, “E ingangarir aghuitam ginighnigha egha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ian Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, ‘God

10:26: Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6 **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14

10:28: Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9 **10:29:** Jo 14:28, 17:2, 17:6

10:30: Jo 17:11, 17:22 **10:31:** Jo 8:59 **10:33:** Wkp 24:16, Mt

26:65, Jo 5:18 **10:34:** Sng 82:6

ghaze, “Iarara godba.” ’

³⁵ Fomira God akar kamin gun gumazibav keme, egha me miġia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akinafarimin itir akam zurara ikivira ikiva, igharagha otoghan kogham.

³⁶ Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha na amadazima ki nguazimin ize. Egha ki ghaze, ‘Ki Godin Otarim,’ ezi manmagh sua ia ghaze, ‘Ni Godin danganim iniasa?’

³⁷ “Ki uan Afeziamin ingangarim damuan koghti, eghti ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian marki.

³⁸ Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an ikian aghuaghiva, egh ia nighnizir gavgavim nan ingangarir ki amibar iki. Eghti ia deravira fofoziba ko nighniziba kamaghin da ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamin aven iti.”

³⁹ Egha me uam an suighasava amima, ezi a men tongin suiaghrigha ghu.

⁴⁰ Egha Iesus uamategha ghua Jordanin dipam abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumaziba ruezimin oto, egha a danganir kamin iti.

⁴¹ Ezi gumazamizir aviriba a bagha izi. Egha me ghaze, “Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Egha akar Jon gumazir kamin gun mikemeziba, da bar guizbangira.”

⁴² Ezi dughiar Iesus danganir kamin itim, gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an iti.

10:35: Mt 5:18 **10:36:** Jo 3:17, 5:17-18, 6:27, 9:35-37 **10:38:** Jo 14:10-11 **10:39:** Lu 4:30, Jo 8:59 **10:40:** Jo 1:28 **10:42:** Jo 7:31

Iesus Judian Distrigh ko Jerusalemın nguibamın ghuzıma, gumazir aruaba a misueghti an aremeghasa

11

(Sapta 11-12)

Lasarus aremegha gıfa

¹ Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamın gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta aning itir nguibam.*

² (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamın dagarimning ginge, egha uan dapanir arızibar anedisi. Datırighın an dozim Lasarus arei.)

³ Ezi an amizimning Iesus bagha akam amada, “Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei.”

⁴ Ezi Iesus oregha, egha kamaghın mıgei, “Kar gumazim aremegh bar gıvaghamin arımarıam puvati. Kar gumazamizibar amuti me Godın gav-gavimın ganıva egh ziar ekiam a danıngam. Ezi tuavir kamra, Godın Otarim uaghan ziar ekiam inıam.”

⁵ Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge.

⁶ Ezi a Lasarusın arımarıamın akam baregha, egha ua dughiar pumuningın nguibar a itir kamın ikiavıra iti.

11:1: Lu 10:38-39 * **11:1:** (11:1) Maria ko Marta, aning Lasarusın amizimning. **11:2:** Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3 **11:3:** Jo 11:36 **11:4:** Jo 9:3, 11:40

⁷ Egha a gin suren gumazibav gei, “E uamategh Judian Distrighin mangam.”

⁸ Ezi suren gumaziba a miġia ghaze, “Tisa, bogħimra Judian Distrighin itir gumaziba, me dagiaba fi ni mikinasava ami. Ezi ni uamategh Judian Distrighin mangasa, a?”

⁹ Egha Iesus kamaghin men akam ikara, “Dughiar vamira aruem ti 12 plan auan gari, o? Gumazim aruemin aruava, nguazir kam in angazangarimin garava, kamaghin an asaghpora irir puvati.

¹⁰ Ezi gumazim dimagarimin aruava, a ganamin angazangariba puvati, kamaghin an asaghpor irigham.”

¹¹ Iesus kamaghin miġia, egha gin ua me miġei, “En roroam Lasarus an akui. Ezi ki mangiva a damighti a dikavigham.”

¹² Ezi suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghin miġei, “Ekiam, a dakuighiva, an arimariam ġivagham.”

¹³ Suren gumaziba me kamaghin fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha ġifa. Me ghaze, Iesus Lasarusin miġia ghaze, a puram akui.

¹⁴ Ezi datirighin Iesus deravira kamaghin me miġia ghaze, “Lasarus an aremegha ġifa.

¹⁵ Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo, bizir kam ia damuti, ia niġnizir gavgavim ikiam. Kamaghin, ki a ko dughiar kam in ikezir puvatigha, egha ki bar akonge. Egh datirighin, e a bagħ mangam.”

16 Iesus mikemegha givazima, ezi Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gumazir igharazibav gei, “E uaghan uan Tisa ko mangiva, egh a ko ovengam.”

Iesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gumazamiz-ibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim

17 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuava Betanin nguibamin boroghin zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4 plan dughiar mozimin ike.

18 Betanin nguibam a Jerusalemın boroghin iti, tuavimin ruarim a 3 plan kilomitan tu.

19 Ezi Judian gumazamizir aviriba iza Marta ko Marian gara iti. Aningın dozimin ovevem bagha, me aningın akurvaghamin migirigiar tabav kimti aningın navimning deraghasa, me ize.

20 Ezi Marta orazima Iesus izi, ezi a Maria ataghizi a dipenimin itima a ghua tuavimin Iesus bato.

21 Egha Marta kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai!

22 Ezi ki uaghan fo, ni datirighin bizitam bagh Godin azaraghti a ni danigam.”

23 Ezi Iesus a migei, “Nin dozim ua dikavigham.”

24 Ezi Marta a migei, “Ki fo, a nguazim givaghamin dughiamin dikavigham, dughiar gumazamiziba bar dikavamim.”

25 Ezi Iesus a migei, “Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki

gumazir ikirimirir zurara itim anidim. Gumazitam, nighnizir gavgavim nan ikiva aremeghiva, an angamra ikivira ikiam.

²⁶ Ezi gumaziba bar angamra ikia egha nighnizir gavgavim nan iti, me aremeghan kogham. Puvati. Me angamra iki mamaghira ikiam. Ni nighnizir gavgavim akar kabar iti, o puvati?"

²⁷ Ezi Marta kamaghin Iesus migei, "Are, Ekiam! Ki nighnizir gavgavim ikia fo, ni Godin Otarim. Ni gumazir kam God nguazimin ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim."

Iesus Lasarusin apangkuvigha egha azi

²⁸ Marta kamaghin mikemegha, egha ghua uan avenamebam Marian dia. Egha nimira Marian kuarim gatigha kamaghin a migei, "Tisa a ize, egha ni bagha azai."

²⁹ Ezi Maria kamaghin oregha, egha zuamira dikavigha Iesus bagha ghu.

³⁰ (Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.)

³¹ Ezi Judaba Marian apangkuvigha egha a ko dipenim iti, egha an garima a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozim zui.

³² Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kam in oto, egha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimning apirigha, egha kamaghin a migei, "Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai."

³³ Ezi Iesus Marian garima an azi. Egha a Judan Marian gın izezibar garima me uaghan azi. Egha a bar men apangkuvigha egha uaghan aziasava ami.

³⁴ Egha a me miġei, “Ia managh anefa?”

Ezi me a miġei, “Ekiam, ni izi ganigh.”

³⁵ Ezi Iesus azia teriba iri.

³⁶ Ezi Judaba an ganigha egha kamaghın uariv gei, “Munagh gan. A gumazir kam bar a gifonge.”

³⁷ Egha marazi ghaze, “A gumazir damaziba okaviziba akirizima me ua gari. Egh a gumazir kamın akurazi an aremeghan koghai. A ti manmagh sua an akuraghan aghua?”

Iesus Lasarus gamizima a ua dikafi

³⁸ Ezi Iesus ua bar oseme, egha a ghua mozimın oto. Mozir kam a dagiar mozim me miġhsiamın an ingari. Ezi dagiar ekiam mam an tiar akam avara.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ia dagiam puegh munagh amadagh.”

Ezi Marta, a gumazir aremezimın amizim, a kamaghın Iesus miġei, “Ekiam, an kuam 4 plan dughiabar mozimın ike. An mughuriar kuram otivam.”

⁴⁰ Ezi Iesus a miġei, “Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godın gavgavir ekiamın ganam.”

⁴¹ Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiamın gara egha kamaghın miġei, “Afeziam, ni na barasi, kamaghın amizima ki ni minaba.

⁴² Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir

kagh tuivighav itibagh nighnigha, egha kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami.”

⁴³ Iesus mikemegha givagha, egha a pamtem dia ghaze, “Lasarus, ni azenan izi.”

⁴⁴ Ezi Lasarus ua dikavigha egha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimin da nomke.

Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia inim adeghe, egh an ateghti, a daru.”

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa akam misoke

(Matyu 26:1-5 ko Mak 14:1-2 ko Luk 22:1-2)

⁴⁵ Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamın ganigha egha kamaghin nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁶ Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamın me migei.

⁴⁷ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha iza uari akuvagha egha kamaghin me migei, “E manmaghin damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami!

⁴⁸ E kamaghin aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, eghti gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romın gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko en adarasi saram asighasigham.”

⁴⁹ Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kafas, an azenir kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanim. A kamaghin me migei, “Ia fofoziba bar puvati.

⁵⁰ Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvaghäm. Puvatighäma, en adarazi bar ovegham.”

⁵¹ Kaiafas uabi uan nighnizimin akar kam mikemezir puvati. A azenir kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin iti. Egha an arazir Godin akam inigha izimin mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghäsi aremegham.

⁵² Ezi Iesus Judabar akurvaghäsi vira aremeghan kogham. Puvati. A Godin borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham.

⁵³ Ezi dughiar kamın ghuava gumazir aruaba Iesus misueghäma an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri.

⁵⁴ Kamaghın amizi Iesus Judabar tongın uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a nguibar kam ategha egha a ghua gumaziba itir puvatizir danganim boroghira itir nguibar mamın iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. Ezi a uan suren gumaziba ko, me nguibar kamın iti.

⁵⁵ Ezi God Israelbagh Itazir Dughiamın isar ekiam roghira ize. Kamaghın tintinimin nguibabar gumazamiziba Jerusalemın ghua, Godin damazimın uari zuasa ghue.

⁵⁶ Egha me Iesus bagha ruiavira iti. Me Godin Dipenimın miriamın aven tuivighav ikia, egha me uarir tongın kamaghın uarir azangsisı, “Ia manmaghın nighnisi? A ti izi isar ekiamın dughiamın ganam, o puvatigham?”

11:50: Jo 18:14 **11:51:** Stt 50:20 **11:52:** Ais 49:6, Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2 **11:53:** Jo 5:18 **11:54:** 2 Sto 13:19, Jo 4:1-4, 7:1 **11:55:** 2 Sto 30:17, Jo 2:13, 5:1, 6:4, Ap 21:26 **11:56:** Jo 7:11

⁵⁷ Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumazamizibav kemegha gifa, gumazitam danganir Iesus itim gifogh, egh me mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus darighasa.

12

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dagarimning ginge

(Matyu 26:6-13 ko Mak 14:3-9)

¹ Ezi 6 plan dughiaaba ikiavira itima, ezi God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiam otivasa. Ezi dughiar kamın Iesus Betanin nguibamin ghu. Betani a Lasarusin nguibam, a gumazir Iesus mozimın a gamizima a ua dikavizim.

² Ezi me nguibar kamın Iesusin ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimin apiaghav ikia apibar mav.

³ Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borem, a misevir mamın ikia bar izivagha, egha a bar dikirigha egha an ivezim bar pin ko. Egha an a inigha iza Iesusin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizimin anedisi. Ezi borer kamın mughuriar aghuim dipenim bar akoro.

⁴ Ezi an suren gumazir mam, a Judas Iskariot, a gumazir kam a gin Iesus isa apanibar agharim gati, a kamaghın migei,

⁵ “Manmagh sua e borer kam isa 300 silvan dagiaba bagh anemangan aghua, eghti e

an dagiaba inighiva gumazir onganarazibar aningam?”

⁶ Judas onganarazir gumazibagh nighnizir puvati, egha a kamaghin migei. Puvati. An okimakiar gumazim. Egha Iesusin adarazir dagiabar mitarim an gara iti, egha dughiar maba a da okei.

⁷ Ezi Iesus akar kam baregha egha kamaghin migei, “Amizir kam atakigh! Eghti a bizir an amizir kam nighnizim ikivira iki mangi dughiar ki aremeghti me na mozim datigham.

⁸ Gumazir onganaraziba ia ko ikivira ikiam. Eghti ko, ki ia ko zurara ikivira ikian kogham.”

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

⁹ Ezi Judan avirir ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguibamin iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusin ganasavira izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozim a gamizima a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusin ganasa.

¹⁰ Kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba uaghan Lasarus misueghti an aremeghasa akam misosi.

¹¹ Me fo, Judan aviriba Iesus Lasarus gamizir bizim ginighnisi, egha me ofa gamir gumazir ekiaba ategha akirim ragha me gasara, egha me nighnizir gavgavim Iesusin iti. Bizir kam bagha me Lasarus misoghasava ami.

*Iesus atrivimin min Jerusalem in aven zui
(Matyu 21:1-11 ko Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40)*

¹² Ezi gumazamizir aviriba God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiamin ganasa iza Jerusalem in iti. Boghinaronra Iesus Lasarusin dipenimin ame. Ezi datirighin gumazamiziba kamaghin oraki, Iesus roghira iza Jerusalem in otivasa.

¹³ Ezi me uan agharibar okavir aghuabar suigha ghua tuavimin Iesus bativasa, egha me kamaghin dei,

“Godin ziam fi!

Gumazir Ekiamin ziamin izir kam, God deravira a damu.

A Israelbar Atrivim!”

¹⁴ Egha Iesus donkin mam inigha egha a gaperagha zui. Godin Akinafarim bizir kam in gun migei,

¹⁵ “Ia Saionin nguibamin gumazamiziba, ia atiatingan marki.

Ia gan. Ian Atrivim a izi.

A donkin igiam gaperagha izi.”

¹⁶ An suren gumaziba, me dughiar kam akar kam in mingarim gifozir puvati. Egha gin God ziar ekiam isa Iesus ganigha givazima, ezi me akar Godin Akinafarimin itim ginirigha egha me fo, a Iesusra migei. Egha me ua bizir gumaziba Iesus gamizim ginighnisi.

¹⁷ Lasarus aremegha egha mozim in itir dughiam, gumazamizir avirim Iesus ko ikia egha

Iesusin garima, a Lasarus mozimın an diagma a gamizima a ua dikafi. Ezi datirighın gumamazir kaba, Iesus amizir bizir kamın gun miğıavira iti.

¹⁸ Ezi gumamaziziba orazima a mirakelin kam gami, ezi kamaghın me ghua tuavimın a bato.

¹⁹ Ezi Farisiba ganigha, egha me uarir tongın kamaghın uariv gei, “Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirighın otoghan kogham. Gumamaziziba bar ghua an gın zui.”

Grighın marazi Iesusın ganasa

²⁰ Ezi dughiar kamın, gumamaziziba isar ekiamın Godın ziam fasa Jerusalemın ghuavanabo, ezi men tongın, Grighın marazi uaghan iti.

²¹ Egha Grighın gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan nguibamın gumazim, a Galilin Distrighın iti.) Egha me kamaghın a miğei, “Gumazir ekiam, e Iesusın ganasa ifonge.”

²² Ezi Filip ghua Andru mikeme. Egha Andru, Filip ko aning ghua Iesus miğei.

²³ Ezi Iesus kamaghın aningın akam ikara, “Dughiar Gumaziba Otirim ziar ekiam iniamim, an otogha gıfa.

²⁴ Ki guizbangıra ia miğei, wıtın ovızitam nguazim girigh egh aremeghan koghıva, a uabıra ikiam. Egh an aremegh, a uam aghungıva egh wıtın ovızir avırıba misıvam.

²⁵ Gumazir uabıra uan mikarzim gifongezim, an aremegham. Ezi gumazir nguazir kamın ikia

12:19: Jo 11:48 **12:21:** Lu 19:3, 23:8, Jo 1:44 **12:23:** Jo 13:31-32, 17:1 **12:24:** 1 Ko 15:36 **12:25:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33

uabi uan mikarzim aghuazim, an angamra itir ikirimirimin suiragh mangi zurara ikivira ikiam.

²⁶ Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongezim, a nan gin izi. Egh nguibar ki itim, nan ingangarir gumazim uaghan na ko ikiam. Ezi gumazir nan ingangarim gamim, Afeziam ziar ekiam a daningam.”

Iesus uan ovevem migei

²⁷ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Datirighin nan navim bar osemegha nighnizir aviriba iti. Egha ki manmagh mikimam? Ki ti kamagh mikimam, ‘Afeziam, ni bizir na bativamim batokegh?’ Puvati. Ki kamaghin mikiman kogham. Osimtizir dughiar kamın otivim, a na bativam. Bizir kam bagha ki ize.

²⁸ Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefegh!”

Iesus mikemegha givazima, ezi tiarir mam Godin Nguibamin zaghira ghaze, “Ki uan ziam gamizima an ekevegha gifa, eghti ki ua kamaghin damuam.”

²⁹ Ezi gumazamizir roghira tughav itiba, me tiarir kam baraki, egha me kamaghin migei, “Ararim dagara!” Ezi marazi ghaze, “Enselin mam a migei!”

³⁰ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Akar ia datirighin oraghazir kam, a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian akurvaghasa ize.

12:26: Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17 **12:27:** Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo 18:37 **12:28:** Mt 3:17 **12:29:** Ap 23:9 **12:30:** Jo 11:42

³¹ Datirighin God nguazir kamın gumamaziz-ibar araziba tuisigham. Egh nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham.

³² Datirighin ki nguazimin iti, ezi gin me na fegh ter ighuvimin na aguragham, eghti dughiar kamın ki gumamaziziba bar me damuti me na bagh izam.”*

³³ (Iesus migirigiar kam gamua egha arazir an ovengamimin gun migei.)

³⁴ Ezi gumamaziziba kamaghin an akam ikara, “E kamaghin Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim otogh, egh a iki mamaghira ikiam. Egha manmagh sua ni ghaze, ‘Me Gumazibar Otirim fegh ter ighuvimin aneguragham?’ Gumazibar Otarir kam, a bar tinara?”

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dughiar ovezimin angazangarim ian tongin ikiam. Datirighin angazangarim ian ikiavira iti, ezi ia angazangarimin aven daru. Puvatighti, mitatem ia avaragham. E fo, gumazim mitatemın arui, a fozir puvati, a managh zui.

³⁶ Angazangarim datirighin ia ko ikiavira iti, eghti ia nighnizir gavgavim angazangarimin iki. Kamaghin ia angazangarimin gumamazizibar min otivigham.”

12:31: Mt 12:29, Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2

12:32: Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 * **12:32:** (12:32) Iesus ghaze, “Gumaziba na fegh ter ighuvimin na aguragham.” Tuavir kamra, God a feghti an an Nguibamin mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11in gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:34:** Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8

*Judan gumazir avirim nighnizir gavgavim
Iesusin itir puvati*

Iesus gumazamiziba ko mikemegha givagha,
egh me ategha ghua men modo.

³⁷ Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me
nighnizir gavgavim an itir puvati.

³⁸ God kamagh sua, an akam inigha izir gu-
mazim Aisaian akam guizbangira otogham. Ai-
saia kamaghin mikeme,

“Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti?

Egha tina Ekiamin garima, a uan gavgavim an
aka?”

³⁹ Kamaghin amizi me nighnizir gavgavim
Iesusin ikian aghua. Ezi bizir kamin mingarim,
Aisaia uaghan akar igharazim an osiri. A
kamaghin migei,

⁴⁰ “God kamagh sua, me bizitamin ganan koghiva,
egh me naviba akamin mingarim gifoghan
kogham.

Egh me navibagh iragh egh ua na bagh iziti,
ki me damighti me ua deraghan kogham.

Kamaghin God men damazibagh amizi da okafi,
ezi me gari puvati.

Egha men nighnizibagh amizi me on-
gani.”

⁴¹ Aisaia Iesusin angazangarim ko gavgavimin
ganigha, kamaghin an an gurara migei.

⁴² Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim Iesusin iti. Egha me Farisibar atiatigha, egha uan nighnizir gavgavimin gun migeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham.

⁴³ Gumaziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati.

Akar Iesus mikemezim, a gumazamizibar araziba tuisigham

⁴⁴ Ezi Iesus kamaghin diagha ghaze, “Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a nighnizir gavgavim narara itir puvati. A nighnizir gavgavim Afeziar na amadazi ki izezim uaghan an iti.

⁴⁵ Ezi gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazi ki izezimin gari.

⁴⁶ Ki kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim nan itiba, me bar mitatemin ikian kogham. Bizir kam bagha ki angazangarimin min nguazir kamin ize.

⁴⁷ “Gumazitam nan akam baregha egha nan gin zuir puvati, ki jasin min a tuisighan kogham. Ki nguazimin gumazamizibar jasin ikiasa izezir puvati. Ki men akurvaghasa ize.

⁴⁸ Ezi gumazim akirim na gasara egha nan akam inizir puvati, a kot iti, eghti jas a tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim givaghamin dughiamin an an araziba tuisigham.

12:42: Jo 7:48, 9:22 **12:43:** Jo 5:44 **12:44:** Mt 10:40, Mk 9:37,
1 Pi 1:21 **12:45:** Jo 14:9 **12:46:** Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35
12:47: Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26 **12:48:** Lo 18:19, Mk 16:16, Lu
10:16, Hi 4:12

⁴⁹ Ki uabi uan nighnizimin migeir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun migei.

⁵⁰ Ezi ki fo, Afeziamin akam a gumazamizibagh amima, eghti gin me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Kamaghin ami, akar ki mikemezir kaba bar, ki Afeziam na mikemezi moghin ki dagh ami.”

Jesus kamaghin suren gumazibav migia ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13-17)

Jesus uan suren gumazibar dagariba rue

¹ Dughiar kam, God Israelbagh Itazir Dughiam a gurmizaraghan otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumazamizir nguazir kamın itiba a fomira bar me gifonge, egha me gifueghavira ikia ghua an areme.

² Ezi guaratizir kamın me apa iti. Satan faragha nighnizir Iesus isi apanibar agharim darighamim isa Judasin navim gatigha gifa. Judas, a Saimon Iskariotin otarim.

12:49: Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10 **12:50:** Jo 8:26-28 **13:1:** Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16 **13:2:** Lu 22:3, Jo 13:27

³ Iesus kamaghin fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a isa a ganingi. A uaghan kamaghin fo, God anemadazi a ize, egh a ua God bagh mangam.

⁴ Kamaghin amizima Iesus dagher dakozim ategha dikafi, egha uan korotiar ruarim suegha, egha taulin mam inigha uan ivariam ike.

⁵ Egha dipam itarir mam ginge, egha maghira uan suren gumazibar dagariba ruegha, egha taulin a uan ivariam amighirizimin da adisi.

⁶ Egha a Saimon Pita bagha ize. Ezi Pita an azara, “Ekiam, nirara nan dagariba ruam?”

⁷ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Bizir ki amim, ni datirighin a gifozir puvati. Egh ni gin a gifogham.”

⁸ Ezi Pita a migei, “Ni nan dagariba ruan marki. Bar marki!”

Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Ki nin dagariba rueghan koghtima, eghti ni na ko ikian kogham.”

⁹ Ezi Saimon Pita a migei, “Ekiam, ni kamaghin nan dagaribara ruan marki. Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruam!”

¹⁰ Ezi Iesus a migei, “Gumazir ruegha givazim, a zue, a ua ruan marki. A pura dagaribara ruegh egh bar zuegham. Ezi ia bar moghira zuegha givagha iti. Ezi ian gumazir vamira, a zuezir pu.”

¹¹ (Iesus gumazir a isi apanibar agharim darighamim, an a gifogha gifa. Kamaghin a ghaze, “Ia bar moghira zuezi, ezi ian vavira zuezir puvati.”)

13:3: Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Hi 2:8 **13:4:**
Lu 22:27, Fl 2:7-8 **13:6:** Mt 3:14 **13:8:** 1 Ko 6:11, Ef 5:26, Ta 3:5,
Hi 10:22 **13:10:** Jo 6:64, 6:70-71, 15:3

¹² Iesus men dagariba ruegha givagha, egha uan korotiar ruarim uam anerugha egha ua ghua uan dapiamin danganim gapera. Egha kamaghin men azai, “Ia, ki ia bagha amizir bizir kamın mingarim gifo, o?”

¹³ Ia ‘Tisa’ na garigha egha ‘Ekiam’ na garisi. Guizbangira, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghin miği.

¹⁴ Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan uarira uarir dagariba ruegh.

¹⁵ Ki arazim ian akazi, ezi ia uaghan arazir ki datirighin ia gamizir kamra damu.

¹⁶ Ki guizbangira ia miği, ingangarir gumazir kinitam uan Ekiam gafirazir puvati. Ezi akam inigha izir gumazitam, a gumazir anemadazir a ghuzim gafirazir puvati.

¹⁷ Ezi datirighin ia arazir ki amizir kamın mingarim gifogha gifa, kamaghin ia deraghvira an gin mangiva, egh ia bar akuegham.

¹⁸ “Ki bar ia miğeir puvati. Ki gumazir ki ua bagha misevezibagh fo. Egha ki kamaghin fo, akar Godin Akinafarimın itim, a guizbangiram otivam. Akar kam kamakin ‘Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimın oto.’

¹⁹ Bizir kam tighar otivam, ezi ki datirighin ia mikemegha gifa. Eghti kamaghin a gin otoghamin dughiam, ia kamaghin nighnizir gavgavim iki

13:13: Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11 **13:14:** Mt 20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi 5:5 **13:15:** Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **13:16:** Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20 **13:17:** Mt 7:24, Je 1:25 **13:18:** Sng 41:9 **13:19:** Jo 14:29, 16:4

fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.*

²⁰ Ki guizbangira ia migei, gumazir manam ingangarir gumazir ki amadazim inigh, egha deravira a gami, gumazir kam na inigha egha deravira na gami. Egha gumazir na inizim, a Godin na amadazi ki izezim a ini.”

Judas Iesus isi apanibar agharim darigham.

(Matyu 26:20-25 ko Mak 14:17-20 ko Luk 22:21-23)

²¹ Iesus mikemegha gifa, ezi an navim bar a baseme. Egha bighavira kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

²² A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vaghvagha uari uarir gari. Me fozir puvati, Iesus tina migei.

²³ Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti.

²⁴ Ezi Saimon Pita benim akuigha egha a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?”

²⁵ Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghiram atigha, egha kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina migei?”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki dagher otevir kam inigh egh diparsizim darugh, egh gumazitam daningam. A gumazir kamra, ki a migei.” Egha a dagher otevim isa diparsizim garu, egha Judas ganingi, a Saimon Iskariotin otarim.

* **13:19:** (13:19) Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **13:20:** Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16 **13:21:** Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27, Ap 1:17, 1 Jo 2:19 **13:23:** Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24

²⁷ Ezi Judas dagher kam inigha givazima, ezi dughiar kamra Satan an navir averiamin aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!”

²⁸ Gumazir dakozimin apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judasin mikemezir kam baregha, egha me akamin mingarim gifozir puvati.

²⁹ Judas dagiabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar aningam.

³⁰ Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, egha zuamira azenan ghu. Ezi aminim pirizi mitatem otogha gifa.

Iesus arazir igiam suren gumazibagh anidi

³¹ Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus migei, “Datirighin Gumazibar Otarimin ziar ekiam azenan oto. Ezi God uan Otarim isa gumazamizibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti.

³² Eghti God uabi uan Otarim isi gumazamizibar akaghti me fogham, Gumazibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a damigham.

³³ Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav mikemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki mangamim, ia an mangan kogham.

³⁴ Ezi datirighin ki arazir igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge,

13:27: Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2 **13:29:** Jo 12:6 **13:31:** Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11 **13:32:** Jo 17:5 **13:33:** Jo 7:34 **13:34:** Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8, 3:23, 4:21, 2 Jo 5

ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh.

³⁵ Ia uari uarigh ifongeghti, gumaziba bar arazir kamın ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba.”

*Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham
(Matyu 26:31-35 ko Mak 14:27-31 ko Luk 22:31-34)*

³⁶ Ezi Saimon Pita kamaghın Iesusın azara, “Ekiam, ni managh mangam?”

Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Nguibar ki mangamim, ni datirighın nan gın an mangighan kogham. Egh ni gın nan gın izam.”

³⁷ Ezi Pita an azara, “Ekiam, manmagh amizıma ki datirighın nın gın mangighan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni migei, tuarim tıghar akegham, eghti ni dughiar pumuningın ko mıkezimın kamaghın mıkimam, ni na gifozir puvati.”

14

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

¹ Ezi Iesus ua kamaghın uan suren gumazibav gei, “Ia nıghnızir avırıbar amuva osıman marki. Ia nıghnızir gavgavim Godın ikıva, egh uaghan nıghnızir gavgavim nan iki.

² Nan Afeziamın dipenimın danganir avırıba iti, ezi ki mangıva ia bagh danganıbar kıram. Bizir

kam guizbangira puvatizi, ezi ki ia mikemeghan koghai.

³ Ki mangiva ia bagh danganim akirighiva, egh ua izi ia inigh mangiti ia na ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam.

⁴ Ezi ia nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha gifa.”

⁵ Ezi Tomas a migei, “Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamaghin e manmaghin tuavir ni zuim gifogham?”

⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akamin mingarim, egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi gumazitam tuavir igharazimin Afeziam bagh mangigham kogham. Puvati. Kirara ki Afeziam bagha zuir tuavim.

⁷ Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin tugha ghua, ia nan Afeziam gifofogha, egha an gari.”

⁸ Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganika, eghti e ua nin azangan kogham.”

⁹ Ezi Iesus a migei, “Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na gifozir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamin gari. Ezi manmagh sua ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh’?”

¹⁰ Filip, ni ti nighnizir gavgavim iki fogh suam, ki Afeziamin aven itima Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba, ki uan nighnizimin dav geir puvati.

14:3: Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **14:6:** Jo 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20 **14:7:** Jo 8:19 **14:9:** Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3 **14:10:** Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23

Afeziar nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami.

¹¹ Ia nighnizir gavgavim akar kamın iki, ki Afeziamin aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighti, ia nan ingangarir ki amibagh nighnigh, eghti ingangarir kaba ian nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigham.

¹² Ki bar guizbangira ia miği, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuam. Ki uan Afeziam bagh mangam, kamaghın amizi, ingangarir ekıar gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh afiragham.

¹³ Ki kamagh sua, Afeziam zıar ekıam uan Otarımın ingangarımın a inıam. Kamaghın ia nan zıamın bizıba bagha azaraghti, ki dar amuam.

¹⁴ Ia nan zıamın bizıtam bagh nan azangsıghti, ki a damuam.”

Jesus ghaze, a Godın Duam amadaghti a izam

¹⁵ Egha Iesus ua kamaghın miği, “Ia bar na gifueghıva, egh ia deravıra nan akaba baragh dar gın mangam.

¹⁶ Eghti ki Afeziamin azangsıghti, a gavgavim ia danıngamin Akurvazir mam ia bagh anemangam. Eghti a ia ko iki mamaghıra ikıam.

¹⁷ Ezi Akurvazir kam a Godın Duam, a guızın akam miğiır Duam. Ezi nguazir kamın gumazamizıba me an ganıghan koghıva, egh a gifoghan kogham, kamaghın me a inıghan kogham. Ezi

14:11: Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:13:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22

14:15: Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3 **14:16:** Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 **14:17:** Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6

iarara, a ia ko iti, egh a ian navir averiabar aven ikiam. Kamaghin ia a gifo.

18 “Ki ia ateghti ia uarira ikian kogham, mati borim amebam ko afeziam puvatizi moghin. Puvati. Ki ua ia bagh izam.

19 Dughiar ovezimın nguazimın gumazamiziba ua nan ganam kogham. Eghti ia nan ganam. Ki angamra iti, eghti kamaghin ia uaghan angamra ikiam.

20 Ezi dughiar kamın ia kamaghin fogham, ki uan Afeziamın aven iti, ezi ia nan aven iti, mati ki ian aven iti moghin.

21 Ezi tina nan akam baragha egha an gin zui, gumazir kam a bar na gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki uabi isiva an akagham.”

22 Iesus kamaghin mikeme, ezi Judasin igharazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, manmagh su ni uabi isiva en akaghasa, egha ni uabi isiva nguazimın gumazamizibar akaghan aghua?”

23 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Gumazitam na gifueghiva, egh deraghvira nan akamın gin mangam. Eghti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti ga iziva a ko iki mamaghira ikiam.

14:18: Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 **14:19:** Jo 16:16, 1 Ko 15:20
14:20: Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 **14:21:** Jo 14:15, 14:23, 15:10,
 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 **14:22:** Ap 10:41-42 **14:23:** Mt 18:20, Jo
 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20

²⁴ Gumazim na gifongezir puvati, a deravira nan akamin gin zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir kam, ka nan akam puvati. Kar Afeziamin akam, a na amadazi ezi ki ize.

²⁵ “Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki bizir kabar gun ia mikeme.

²⁶ Ezi Gavgavim ia Daningamin Akurvazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan ziamin, Afeziam anemadaghti a izam. A biziba bar ian sure damuam. Eghti akar ki ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a dagh nighnigham.

²⁷ “Ki ia ataghraghasa, egha ki navir amirizim ia ganidi. Ezi nan navir amirizir ki ia ganidim, a nguazimin gumaziba anidi moghin puvati. Kamaghin amizima, ia nighnizir aviribar amuva egh osiman marki, egh atiatingan marki.

²⁸ Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha gifa, ‘Ki ia ategha egha ki zui, egh ki ua ia bagh izam.’ Egh ia bar na gifueghti, eghti akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar ekevegha egha nan gavgavim gafira, kamaghin, ki uan Afeziam bagha zui.

²⁹ Ki kamagh sua, bizir kam gin otoghti, eghti ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki. Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar otivamin dughiamin, ki an gun ia migei.

³⁰ “Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egha a datirighin

14:24: Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49 **14:26:** Lu 24:49, Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27 **14:27:** Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 **14:28:** Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 **14:29:** Jo 13:19, 16:4 **14:30:** Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2

izi. Kamaghin amizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikiman kogham.

³¹ Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba kamaghin fogh, ki bar Afeziam gifonge, egha ki bizir Afeziam na mikemezibara dagh ami. Ia dikavigh, danganir kam ategh, e mangam.”

15

Jesus a guizbangira wainin ikarzimn min iti

¹ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarzimn min iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim.

² Ezi nan agharir ber puvatiziba, Afeziam vaghavagha dar ghora da makuri. Egha agharir oviziba itiba, Afeziam vaghavagha a dar ghora da ofefi. A ghaze, da zuegh ikiva, egh gin da biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin a dar ghoru.

³ Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganidi, a ia gamima ia zue.

⁴ Ia nan porogh, eghti ki ian porogham. Ezi wainin ikarzimn agharim, a ikarzimn poroghan koghiva, egh a ban kogham. Kamaghira, ia nan poroghan kogh, ia uaghan ban kogham.

⁵ “Ki uabi ki wainin ikarzim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan porozi, ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategh, ia bizir tam damighan kogham.

⁶ Eghti gumazitam nan poroghan kogh, egh a mati wainin ikarzimn agharim me a makunizi a

14:31: Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8 **15:2:** Mt 3:10, 15:13 **15:3:** Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **15:4:** Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 **15:5:** Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13
15:6: Mt 3:10, 7:19, 13:42

misingi. Egha me agharir kaba akuva da isava avim mikira egha dagh aboi.

⁷ “Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, eghti ia uan ifongiamin bizitam bagh azangam, eghti biziba ia mikemezi moghin otivam.

⁸ Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kamaghin ia nan suren gumazibar min ikiam. Eghti tuavir kam in nan Afeziam ziar ekiam iniam.

⁹ “Afeziam bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹⁰ Ki uan Afeziamin araziba ko akabar gin zui, egha an porozi a na gifongez i moghin, ia uaghan nan araziba ko akabar gin mangiva egh nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹¹ “Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir averiabagh izivagham. Kamaghin amizi ki migirigiar kam ia migei.

¹² Ki ia mikemezir arazimra kara: ki bar ia gifongez i moghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh.

¹³ Gumazitam uan namakam a gifuegh egh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uari ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira.

¹⁴ Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakabar iti.

15:7: Mt 7:7, Jo 14:13-14, 15:16, 16:23 **15:8:** Mt 5:16, Jo 8:31, Fl 1:11 **15:10:** Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5 **15:11:** Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4 **15:12:** Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **15:13:** Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2, 1 Jo 3:16 **15:14:** Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23

¹⁵ E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, a dagh fozir puvati. Kamaghin amizi ki ua ‘ingangarir gumaziba’ ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha egha ki ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki ‘namakaba’ ia garisi.

¹⁶ “Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Ezi ki ingangarim ia ganidi, eghti ia mangiva egh biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningsi nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam.

¹⁷ Kar nan arazim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.”

Nguazimin gumaziba suren gumazibar apanim damuam

¹⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimin gumaziba ian apanim damuti, eghti ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimin ike.

¹⁹ Ezi ia nguazir kamin gumazibar min ikezi, nguazimin gumaziba uan adarazigh ifongezi moghin, me ia gifueghai. Ezi ia nguazir kamin gumaziba puvati. Ki ia misevegha gifa, ezi ia nguazir kamin araziba ategham. Kamaghin amizima nguazimin gumazamiziba ian aghuagha ian apanim gami.

²⁰ Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumazim uan gumazir

15:15: Jo 17:26, Ap 20:27 **15:16:** Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19 **15:17:** Jo 13:34 **15:18:** Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13 **15:19:** Jo 17:14, 1 Jo 4:5 **15:20:** Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16

ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gami, eghti me uaghan pazi ia damuam. Egh me na akam baragham, egh me uaghan ian akam baragham.

²¹ Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam.

²² Ezi ki ti izeghan kogha egha akam me ganizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tu-aviba puvati.

²³ Ezi gumazitam nan aghuagha nan apanim gami, a uaghan nan Afeziamin aghuagha an apanim gami.

²⁴ Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazi tam faragha amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan apanim gami.

²⁵ Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, 'Gumaziba pura nan apanim gami.' Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me nan apanim gami.

²⁶ "Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a izam. An Afeziam ko iti, ezi ki ia bagh anemangam. A guizbangira migeir Duam, egha an

15:21: Mt 5:11, 10:22, 24:9, Mk 13:13, Jo 16:3 **15:22:** Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17 **15:23:** Lu 10:16, 1 Jo 2:23 **15:24:** Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11 **15:25:** Sng 35:19, 69:4 **15:26:** Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33, 1 Jo 5:6

Afeziam ko ikegh izam. Egh a iziva deravira nan araziba ko ingangaribar gun mikimam.

²⁷ Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin. Kamaghin, ia uaghan nan gun mikimam.

16

¹ “Ezi ki kamagh sua, ia uan nighnizir gavgavim ataghraghan marki, kamaghin ki bizir kam ia mikeme.

² Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam otogham, gumaziba ia misueghti ia aremegham, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami.

³ Egha me Afeziam gifozir puvati, egha na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam.

⁴ Ki kamagh sua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin, ki datirighin bizir otivamin kaba, dar gun ia mikemegha gifa.”

Jesus Godin Duamin ingangarim migei.

Egha Iesus kamaghin migei, “Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati.

⁵ Egha datirighin Afeziar na amadazi ezi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, ‘Ni managh zui?’

15:27: Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi 5:1, 2 Pi 1:16 **16:1:** Mt 11:6, 24:10, 26:31 **16:2:** Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11 **16:3:** Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **16:4:** Jo 13:19, 14:29 **16:5:** Jo 7:33, 13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16

⁶ Ki akar kam ia mikeme, ezi datirighin ian nav-iba bar oseme.

⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ki ia ategha zui, kar ian akurvaghamim. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia bagh izeghan kogham. Egh ki mangighiva, ki ia bagh anemadagham.

⁸ Eghti a iziva nguazir kamın gumazibar amuti me arazir kuramın mingarim ko arazir aghuimın mingarim ko Godin kotiamın mingarim, me dagh fogham

⁹ Arazir kuramın mingarim, a kamakın, me nighnizir gavgavim na itir puvati.

¹⁰ Arazir aghuimın mingarim, a kamakın, ki Afeziam bagh mangighi, ia ua nan ganighan kogham.*

¹¹ Godin kotiamın mingarim, a kamakın, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamın aven a tuisigha gifa egha ghaze, a ivezir kuram inigh aremegham.

¹² “Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian nighniziba bar izifa, eghti ia bar da bareghan kogham.

¹³ Ezi Godin Duam, a guizin akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar amuti ia guizin akaba bar

16:6: Jo 14:1, 16:22 **16:7:** Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33, Ef 4:8

16:9: Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37 **16:10:** Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32,

5:31, Ro 4:25 * **16:10:** (16:10) Nguazir kamın gumaziba Iesus

isa kot gatigha ghaze, an arazir kuram gami, egh an ovengam. Ezi God Iesus gamizi a ua dikavizi anenigha ghuzi, an a ko iti. Arazir kamra, God gumazibar akagha ghaze, Iesus arazir aghuimram ami. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14 **16:12:**

Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12 **16:13:** Jo 14:17, 14:26, 15:26, 1 Jo 2:20, 2:27

dagh fogham. A uabi uan niġhnizim in akatam mikemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun mikimam. Egh a bizir ġin otivamibar gun ia mikimam.

¹⁴ A nan akam inighiva egh an gun ia mikimam. Egh arazir kam in a nan ziar ekiam ko nan gav-gavim, ian akagham.

¹⁵ Afeziam in biziba da bar nan biziba. Kam-agh in amizi ki kamagh in ia mikeme, an Duam nan akam inighiva egh an gun ia mikimam.”

Bar akongezir arazim, a navir osimtizim in danganim inigham

¹⁶ Egha Iesus ua kamagh in miġei, “Dughiar bar ovezim in ia ua nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevim in ġin ia ua nan apigham.”

¹⁷ Ezi suren gumazir maba uarira uarir tong in uariv gei, “Kar akar manam in mingarim an a gami? A ghaze, ‘Dughiar bar ovezim in ia nan ganighan kogham. Egh ua dughiar otevim in ġin ia ua nan apigham.’ Egha uaghan ghaze, ‘Bizir kam in mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagha zui.’ ”

¹⁸ Egha me miġia ghuavira iti, “Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kam in mingarim ġifozir puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus fo, me an azangsighasa, ezi a me miġei, “Ia ti tintinibar akar ki mikemezir kam in mingarim bagha azangsisi? Ki kamagh in miġei, ‘Dughiar ovezim in ia nan ganighan kogham. Egh ġin dughiar otevim in ia uan nan apigham.’ Ia ti bizir kam bagha azai, o?”

²⁰ Ki bar guizbangira ia migei, ia puviram aziva arangam. Eghti nguazimin gumazamiziba bar akuegham. Ian naviba osemegham. Eghti ian navir osimtizer kam iraghrightima navir agorogem otogham.

²¹ Amizim borim batasava amuava, a fo, an mizazim iniamin dughiam otogha gifa. Kamaghin an oseme. Egha an otegha givagha, a ua mizazir kam ginighnizer puvati. An borim nguazimin otogha gifa, kamaghin amizi a bar akonge.

²² Ezi kamaghira, ia datirighin naviba oseme. Eghti ki ua ian ganti, ian naviba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger kam adeghan kogham.

²³ Eghti dughiar kamın ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Ki guizbangira ia migei, ia bizitam bagh nan ziamin Afeziamin azaraghtima eghti a ia daningam.

²⁴ Ia faragha bizitam nan ziamin azarazir puvati. Ia azangsighiva, egh ia iniam, eghti agorogem bar ian navibagh izivagham.”

Jesus nguazir kamın gavgavim dikabirazi a iraghu

²⁵ Egha Jesus ua kamaghin migei, “Ki akar isin zuimin akar kabar ia gami. Ki gin ua akar isin zuitam ia mikemeghan kogham. Puvati. Ki deravira ia mikimiva, egh Afeziamin ia mikimam.

²⁶ Egh dughiar kamın ia nan ziamin azangsigham. Ezi ki kamaghin migeir puvati, ki ia bagh Afeziamin ko mikimam. Puvati.

16:21: Ais 26:17 **16:22:** Ais 66:14, Lu 24:41, 24:52, Jo 14:1, Ap 2:46, 1 Pi 1:8 **16:23:** Mt 7:7, Jo 14:13, 15:16 **16:24:** Jo 15:11
16:25: Jo 10:6

²⁷ Afeziam a uabi ia gifonge. Ia a gifongegha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegha ize. Kamaghin a ia gifonge.

²⁸ Guizbangira, ki fomira Afeziam ko ikegha, egha ki an ategha nguazimin ize. Egh datirighin ki ua nguazim ategh, egh ki ua Afeziam bagh mangam.”

²⁹ Ezi an suren gumaziba kamaghin migei, “Are, ni datirighin deravira migei, ni datirighin akar isin zuibav geir puvati.

³⁰ Ezi e datirighin fo, ni biziba bar dagh fo. Gumazitam bizir mam nin azangsighasava amima, ni an nighnizibagh fogha gifa. Ni an azangsim bagha mizuai puvati, ni fogha gifa. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim ikia ghaze, ni God ko ikegha egha ni ize.”

³¹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia datirighin nighnizir gavgavim iti, o?”

³² Ia oragh. Dughiam a roghira izi, egha a izegha gifa, eghti me vaghvagh ian agintighti ia tintinibar uan nguibabar mangam. Egh ia na ateghti ki uabira ikiam. Ezi Afeziam na ko iti, kamaghin ki bar uabira ikeghan kogham.

³³ Ia nan poroghiv ikiva egh ia navir amirizim ikiasa ki ifonge. Kamagh sua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kam in ikiti, osimtiziba ia bativam. Egh ian naviba gavgavigh iki! Ki nguazir kam in gavgavim dikabiragha egha anegifa!”

16:27: Jo 14:21-23 **16:30:** Jo 2:25, 16:27, 17:8, 21:17 **16:32:** Mt 26:31, 26:56, Mk 14:27, Jo 8:29, 20:10 **16:33:** Jo 14:27, Ro 5:1, 8:37, Ef 2:14, 2 Ti 3:12, 1 Jo 4:4, 5:4

17

Iesus suren gumaziba bagha God ko miɣei

¹ Ezi Iesus suren gumazibav kemegha ɣivagha, egha kogha overiamin gara, egha kamaghin miɣei, “Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin Otarim ziar ekiam ni daningsi, kamaghin ni datirighin ziar ekiam uan Otarim daningigh.

² Kamaghin ami, ni gavgavim a ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a ikirimirir aghuim gumazir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumazamiziba bar men dapanimin ikiasa anemisefe.

³ Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumazir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni uabira ni guizbangin God. Egha me Krai Iesus gifo, ni anemadazi a ize.

⁴ “Ki nin ziar ekiam ko gavgavim nguazir kam in gumazamizibar akagha gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa.

⁵ Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi datirighin ni uan damazimin, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.

⁶ “Ki nin ziar ekiam isa nguazir kam in gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin gumazamiziba, ezi

17:1: Jo 11:41, 12:23, 13:32 **17:2:** Dan 7:14, Mt 11:27, Jo 6:37, 1 Ko 15:25-27, Fl 2:10, Hi 2:8 **17:3:** Ais 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **17:4:** Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10 **17:5:** Jo 1:1-2, 17:24, Fl 2:6, Kl 1:15-17, Hi 1:3, 1:10 **17:6:** Sng 22:22, Jo 6:37-39, 10:29

nî me na ganigha gifa. Ezi me deravira nîn akam baragha an gîn zui.

⁷ Egha me datirighin fo, bizir nî na ganingiziba, da bar nîrara ize.

⁸ Ezi akar nî na ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira nî ko ikegha, egha ki ize. Egha me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, nî na amadazi ezi ki ize.

⁹ “Ki me bagha nî ko mîgei. Ki bar nguazimin gumazamiziba bagha nî ko mîgeir pu. Ki fo, gumazamizir nî na ganingizir kaba, me nîn adarasi. Kamaghin amizi, ki me bagha nî ko mîgei.

¹⁰ Ezi nan gumazamiziba, me nîn adarasi. Ezi nîn gumazamiziba, me nan adarasi. Ezi gumazamiziba nan gumazamizir kabar gari, me nan ziar ekiam gifo.

¹¹ “Ki datirighin nî bagh izam, egh ki ua nguazimin ikian kogham. Ezi me nguazimin ikiavira iti. Ezi Afeziam, nî bar zue ezi tav nîn min itir puvati! Ki kamagh sua, me uari inigh navir vamira iki, mati nî na ko, ga uaning inigha iti moghin. Bizir kam bagha, nî uan ziamin gavgavimin deravira men gan. Kar ziar nî na ganingizim.

¹² Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nîn ziamin gavgavimin men gari. Kar ziar nî na ganingizim. Ki bar deravira men garima men tav ovengezir puvati. Ezi gumazir ovengamim, a uabiram

17:8: Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30 **17:9:** Jo 6:37, 6:44, 1 Jo 5:19 **17:10:** Jo 16:15 **17:11:** Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1 **17:12:** Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19

ovengam. Ki kamagh sua, nin Akinafarimin itir akam guizbangira otivam, kamaghin gumazir kam ovengam.

¹³ “Ki datirighin ni bagha izi. Ki kamaghin ifonge, nan agorogem men navibagh izivagh ikiam. Kamaghin, dughiar ki nguazimin itim, ki akar kabav mikeme.

¹⁴ “Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghira, nan gumazamiziba me nguazir kamın gumazamiziba puvati. Kamaghin amizima, nguazir kamın gumazamiziba men aghuagha men apanim gami.

¹⁵ Ki, ni nguazir kamın me inigh azenan mangasa nin azangsizir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin azai, eghti Gumazir Kuram pazi me damuan kogham.

¹⁶ Ki uabi ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghira, me nguazir kamın gumazamiziba puvati.

¹⁷ Ezi nin akam a bar guizbangira. Ezi ki, ni uan akam damuti a men navir averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam

¹⁸ Ni fomira na amadazi ezi ki izegha nguazir kamın gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha ghaze, me nguazir kamın gumazamizibar tongin ikiam.

¹⁹ Ki kamaghin ifonge, me bar guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi.

17:13: Jo 15:11 **17:14:** Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13 **17:15:** Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18 **17:17:** Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **17:18:** Jo 20:21 **17:19:** 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10

20 “Ki gumazir kabara bagha God ko migeir puvati. Ki, gumazamizir men akam baragh egh nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki uaghan me bagha God ko migei.

21 Egha gumazir kaba bar navir vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nin aven iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Kamaghin ki ghaze, me bar navir vamira iki.

22 Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti moghin, kamaghira me navir vamira ikiam. Bizir kam bagha, ni ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar kamra isa me ganingi.

23 Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Egh fogh suam, ni na gifongezi moghira ni nan adarazigh ifonge. Kamaghin ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamın me guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge.

24 “Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimin ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gavgavimin ganasa ki ifonge. Dughiar nguazim tighar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gavgavim na ganingi.

25 “Ni Arazir Aghuibara Amir Afeziam, nguazimin gumazamiziba ni gifozir puvati. Ezi ki

17:21: Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 17:22: Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24 17:23: Kl 3:14 17:24: Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17 17:25: Jo 8:55, 15:21, 16:3, 16:27

ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ezi ki ize.

²⁶ Ki kamaghin ifonge, me igharazigh ifongezir arazim inigham, ni na gifongezi moghin. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghin ki ni isa men aka, egh ki kamaghin damu mamaghira ikiam.”

Jesus mizazim inigha aremegha egha ua dikafi

18

(Sapta 18-20)

Judas Iesus isa apanibar agharim gati

(Matyu 26:47-56 ko Mak 14:43-50 ko Luk 22:47-53)

¹ Ezi Iesus kamaghin God ko mikemegha givagha, egha uan suren gumaziba ko me ghua Kidronin zarim girigha vongin ghu. Ezi dipar kamın vongin azenir mam iti, ezi Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kamın aven ghue.

² Dughiar aviribar Iesus uan suren gumaziba azenir kamın me batifi. Kamaghin Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim darighamim, a uaghan azenir kam gifo.

³ Egha Judas, a Romın midorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir plisin maba, a me inigha danganir kamın ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko midorozir biziba sara suigha zui.

17:26: Jo 15:9, 15:15, 17:6 **18:1:** 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39 **18:2:** Lu 21:37, 22:39 **18:3:** Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16

⁴ Ezi Iesus bizir a bativamiba a bar dagh fo. Egha a sivagha men boroghira ghua egha kamaghin me azai, “Ia tina buri?”

⁵ Ezi me kamaghin an akam ikara, “E Nasaretin gumazim Iesus buriasa izi.” Ezi Iesus me miġei, “Kar kirara.” Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganidim, a me ko tughav iti.

⁶ Me Iesus barazi a miġei, “Kar kirara,” egha me ua sivagha ghua nguazim gire.

⁷ Ezi Iesus ua men azara, “Ia tina buri?” Ezi me ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, kar kirara. Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba ateghti me mangi.”

⁹ A kamagh sua an akar fomira mikemezim, an daghem otogham, “Ezi gumazir ni na ganingiziba, men tav ovengezir puvati.” Kamaghin an arazir kam gami.

¹⁰ Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mikirigha egha ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin ingangarir gumazim misuegha, egha an kuarir guvimin itim atu, ezi a iri. Ingangarir gumazir kam in ziam, Malkus.

¹¹ Ezi Iesus Pita miġei, “Ni sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Ni ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtizir kam inian kogham, o?”

Me Iesus inigha Anas bagha zui

18:9: Jo 17:12 **18:10:** Mt 26:51, Mk 14:47, Lu 22:38, 22:49-50

18:11: Mt 20:22, 26:39, 26:42, Mk 14:36, Lu 22:42

¹² Ezi Romin midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan plisin gumaziba, me Iesusin suighava egha benimin a ike.

¹³ Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafasin ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanim.

¹⁴ Egha Kaiafas, Judaba kamaghın me mikemezir gumazim, “Kamaghın a dera, gumazir vamıra gumazamizibar danganim inigh egh aremegham.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:69-70 ko Mak 14:66-68 ko Luk 22:55-57)

¹⁵ Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusin gin zui. Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a suren gumazir kam gifo, ezi kamaghın a Iesusin gin ghua ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu.

¹⁶ Ezi Pita azenan ikia tiar akamin boroghıra tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamin garim mikemegha, egha Pita inigha aven zui.

¹⁷ Ezi amizir tiar akamin garim a kamaghın Pitan azara, “Ni ti uaghan gumazir kamın suren gumazim?” Ezi Pita ghaze, “Puvati. Ki an suren gumazim pu.”

¹⁸ Ezi danganim bar orangi. Kamaghın amizi ingangarir gumaziba ko plisin gumaziba me avir mam ati. Egha me avimin fiava an min tuivighav

18:13: Mt 26:57, Lu 3:2 **18:14:** Jo 11:49-50 **18:15:** Mt 26:58, Mk 14:54, Lu 22:54, Jo 20:3, 21:20, Ap 3:1 **18:16:** Mt 26:69, Mk 14:66, Lu 22:54

iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimin fia iti.

Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim Iesusin kotim gami

(Matyu 26:59-66 ko Mak 14:55-64 ko Luk 22:66-71)

¹⁹ Ezi dughiar kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a Iesusin suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesusin azangsi.

²⁰ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Ki gumazamiziba azenara me mikeme. Egha ki zurara God ko migeir dipeniba ko Godin Dipenimin aven gumazamizibar sure gami. Kar danganir Judabar bar uari akuviba. Ki modogha akatam mikemeziru.”

²¹ Ezi manmagh amizi ni nan azangsi? Ni gumazir akar kam baraghizibar azangsi. Me ki mikemeziru akam gifo.”

²² Iesus kamaghın migeima ezi plisin gumazir mam tughav ikia, egha an an guam a misuegha kamaghın migei, “Ni kamaghın ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin akam ikara, kar ti arazir aghuim, o?”

²³ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Ki akar kuratam mikemeghti, eghti ni deravira akar ki mikemeziru an gun mikim. Eghti ki migirigiar aghuim damighi, ezi ni tizim bagha na apese?”

²⁴ Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazir ekiabar dapanim Kaiafas bagha anemada. Egha me Iesus ikezir benim firizir puvati.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozir puvati
(*Matyu 26:71-75 ko Mak 14:69-72 ko Luk 22:58-62*)

²⁵ Saimon Pita tughav ikia egha avimîn fii. Ezi me kamaghîn an azara, “Ni ti uaghan an suren gumazir mam?” Ezi a migei, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.”

²⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiabar dapanimîn ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim atuzir gumazimîn adarazir mav. A ghaze, “Ki ti nîn gani, ni Iesus ko azenimîn aven ikes?”

²⁷ Ezi Pita ua migei, “Puvati.” Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(*Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Mak 15:1-5 ko Luk 23:1-5*)

²⁸ Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasîn dipenim ategha an akua gavmanîn dapanir ekiamîn dipenimîn zui. Ka bar mizaraghara. Egha me ghaze, “E Godîn damazimîn mizeghiva, egh e God Israelbagh Itazir Dughiamîn isar ekiamîn asizim rameghan kogham.” Kamaghîn amizi, me uari gavman dapanir ekiamîn dipenimîn aven ghuzir puvati.*

18:25: Mt 26:69-71, Mk 14:69, Lu 22:58 **18:26:** Jo 18:10 **18:27:** Mt 26:74, Mk 14:72, Lu 22:60, Jo 13:38 **18:28:** Mt 27:2, Mk 15:1,

Lu 23:1, Ap 3:13, 10:28 * **18:28:** (18:28) Gavmanîn faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Romîn gumaziba. Egha Judabar Arazibar gin zuir puvati. Me Godîn damazimîn zuegh ikiamin nighniziba puvati. Kamaghîn amizi, Judaba kamaghîn nighnigha ghaze, me Romîn gumaziba ko poroghiva Godîn damazimîn ti mizegham.

²⁹ Me azenan iti, ezi Pailat me bagha izi, egha kamaghin men azara, “Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?”

³⁰ Ezi me kamaghin an akam ikara, “An arazir kuram gamir puvatizi, e ni bagha a inigha izeghan koghai.”

³¹ Ezi Pailat kamaghin me migei, “Kamaghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagh isin a tuisigh.” Ezi Judaba kamaghin akam ikara, “E gumazir tam puram a misueghti an aremeghan kogham.”†

³² (Iesus fomira uan ovengamin arazim migei. A kamagh sua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.)

³³ Ezi Pailat uamategha gavmanin dipenimin aven ghua, egha Iesusin diazima a izi. Ezi a kamaghin an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ni uabi nighnigha egha ni akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?”

³⁵ Ezi Pailat kamaghin an akam ikara, “Manmaghin ami? Ni ghaze, ki Judan mav, o? Ni uan adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize. Ni bizir tizim gami?”

³⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki nguazir kamın atrivim puvati. Ki nguazir kamın

18:31: Jo 19:6-7, Ap 18:15 † **18:31:** (18:31) Romın gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizitabar akıram. Egha me Judabar kotiabar kamaghin anogoroke, me gumazitam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt 20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:33:** Mt 27:11
18:35: Jo 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13

atrivimîn ikiai, kamaghîn nan ingangarir gumaz-iba na bagha misoghai, egha tav na isa Judabar agharim gatighan koghai. Ezi ki nguazir kamîn atrivibar mîn ingarir puvati.”

³⁷ Ezi Pailat an azara, “Ezi ni guizbangîra atrivir mam, o?”

Ezi Iesus kamaghîn akam ikara, “Atrivimîn migirîgiar kam, kar nîn akamra. Amebam na batezi ezi ki nguazir kamîn ingangarir vamîra damuasa ize. Ingangarir kam kamakîn: ki guizîn akam akunam. Egha gumazir guizîn akamîn gîn mangamiba, me nan akam barasi.”

³⁸ Ezi Pailat an azara, “Guizîn akam, a bar bizir tizimra?”

Pailat ter ighuvimîn Iesus gafughasa miġei
(Matyu 27:15-31 ko Mak 15:6-20 ko Luk 23:13-25)

Pailat mikemegha gîvagha egha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghîn me miġei, “Ki an arazir kuratam batozir puvati.

³⁹ Egha ia, arazir ki gîn zuir kam, ia a gîfo. Ezi azeniba bar, God Israelbagh Itazir Dughiamîn, ki ian arazimîn gîn ghua gumazir vamîra kalabusîn a isa azenim gati. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?”

⁴⁰ Ezi me kamaghîn dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra a firigh!” (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi.)‡

18:37: Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6 **18:38:** Mt 27:24, Lu 23:4
18:39: Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17 **18:40:** Lu 23:19, Ap 3:14 ‡ **18:40:** (18:40) Fofozir gumazir avîriba kamaghîn nighnisi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagha Romîn gavman ko misozir mav.

19

¹ Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi.

² Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha egha atrivimın dapanir asuamın mın an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar aghevir mam a garu.

³ Egha me an boroghıra izegha a miği, “Judabar Atrivim, nırara atrivir ekiam!” Egha me kamaghın miğiava an guam apezavıra iti.

⁴ Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghın gumazamizibav gei, “İa oragh. Kİ a inigh ia bagh azenan izam, eghti ia fogham, kİ an arazir kuratamın apizir puvati.”

⁵ Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimın ingarizim, an an dapanimın ikiavıra iti. Ezi korotiar aghevir kam, a uaghan an ikiavıra iti. Ezi Pailat me miği, “İa gan, gumazir kam a kara.”

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko plisın gumaziba an ganigha kamaghın dei, “Ter ighuvimın a gafugh! Ter ighuvimın a gafugh!”

Ezi Pailat kamaghın me miği, “İa uari a inighıva egh ter ighuvimın a gafugh. Kİ uabi, kİ an arazir kuratamın apizir puvati.”

⁷ Ezi Judaba kamaghın an akam ikara, “A uabi ghaze ‘Kİ Godın Otarım.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghın miği, gumazir kamagh miğeim, an aremegham.”

⁸ Ezi Pailat akar kam baregha egha bar atiatingi.

⁹ Egha a ua ghua gavmanin dipenimin aven ghugha, egha kamaghin Iesusin azai, “Ni nguibar manamin ikegha ize?” Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati.

¹⁰ Ezi Pailat a migei, “Manmaghin amizi ni nan akam ikarvaghan aghua? Ki ni firighamin gavgavim iti, egha uaghan ni isiv temer ighuvim gafughamin gavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam gifozir puvati?”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Godin pin itim, a gavgavim ni ganingizir puvatighai, ni na dikabinamin gavgaviba puvatigham. Ezi gumazir na isa nin agharim gatizim, an arazir kuramin osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a gafira.”

¹² Pailat akar kam baregha egha Iesus ateghti a mangasa tuaviba buri. Ezi Judaba kamaghin dei, “Ni gumazir kam ateghti a mangiti, ni Sisarın namakam puvati. Guizbangira, gumazim uabira uabi migia ghaze, an atrivim, egha a Sisarın apanim.”

¹³ Pailat akar kam baregha, egha Iesusin akua azenan ghu. Egha a jasin dabirabim gaperaghav iti, danganir kam me “Dagiar Azuarim” a garisi. (Hibrun akam me ghaze, “Gabata”).

¹⁴ Ezi dughiar kam a dughiar me God Israelbagh Itazir Dughiamin isam bagha daghebar amuva bizibar kiram. Kar aruer arizim. Ezi Pailat Judabav gei, “Ia ganigh! Ian Atrivim kara.”

19:9: Ais 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9 **19:11:** Lu 22:53, Jo 7:30, 10:18, Ap 2:23, Ro 13:1 **19:12:** Lu 23:2, Ap 17:7 **19:14:** Mt 27:62

¹⁵ Egha me kamaghin dei, “A batokegh! A batueghti a mangi! Ter ighuvimin a gafugh!”

Ezi Pailat men azara, “Ia ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimin a gafugham?”

Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin akam ikara, “E atrivir igharaziba puvati. Sisar bar uabira!”

¹⁶ Kamaghin amizi Pailat Iesus inigha, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu

(Matyu 27:32-44 ko Mak 15:21-32 ko Luk 23:26-43)

Ezi me Iesus inigha zui.

¹⁷ Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, egha nguibar ekiam ategha egha danganir mamın zui, an ziam “Dapanir Agharir Danganim.” (Ezi Hibrun akam me ghaze “Golgota.”)

¹⁸ Ezi danganir kamın me a isa ter ighuvimin anegura. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi Iesus aningın torimın iti.

¹⁹ Ezi Pailat uaghan me migeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, “Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim.”

²⁰ Me ziar kam, Hibrun akam ko Romın akam ko Grighin akamın, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghin amizi Judan avirim izava osizirir kamın gara egha a dibori.

21 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin Pailat migei, “Ni kamaghin osiran marki, ‘Judan Atrivim.’ Bar marki. Ni ziam kamaghin an osirigh, ‘Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.’ ”

22 Ezi Pailat men akam ikara, “Marki. Akar ki osirigha givazim, a kamaghira iki.”

23 Midorozir gumaziba ter ighuvimin Iesus gafugha givagha, egha gin me an korotiaba inigha egha 4 plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamira vamira isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghin gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingari, egha me a isamizir puvati.

24 Egha midorozir gumaziba kamaghin uarira uariv gei, “E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikararangiva gumazir a iniamim gifogham.”

Godin Akinafarimin itir akar mam kamaghin migei, “Me nan korotiaba tuiragh, egh uari daningam. Egh me satu gikararangiva gumazim amiseveghti a nan korotiar ruarim iniam.” Ezi akar kam guizbangira otoghasa, kamaghin arazir kamra midorozir gumaziba a gami.

25 Ezi Iesusin amebam ko, an amebamin afumim ko, Klopasin amuim Maria ko, Makdalan nguibamin amizim Maria, me bar an ter ighuvimin boroghira tuivighav iti

26 Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti.

19:23: Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:34 **19:24:** Sng 22:18 **19:25:** Mt 27:55-56, Mk 15:40, Lu 23:49, 24:18 **19:26:** Jo 2:4, 13:23, 21:7, 21:20

Ezi a kamaghin uan amebam migei, “Amizim, gumazir kam datirighin, a nin otarim.”

²⁷ Ezi a kamaghin suren gumazir kam migei, “Amizir kam, a datirighin nin amebam.” Ezi dughiar kamın ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimin ghugha egha an gara uan amebamin min a gami.

Jesus areme

(Matyu 27:45-56 ko Mak 15:33-41 ko Luk 23:44-49)

²⁸ Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighin bar gifa. Egha a kamaghin migei, “Nan kuarim nan piri.” Godin Akinafarimin itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghin an akar kam gami.

²⁹ Ezi miner mam wainin afangtizim an ikia roghira iti. Egha me dipamin suizir bizim inigha egha wainin dipam garu. Ezi wain a gizivazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusin akam darighasa an amadi.

³⁰ Ezi Iesus wainin kam amegha givagha, egha migei, “A datirighin gifa.” Egha a dapanim aviragha egha uan duam sue.

Midorozir gumazir mam Iesusin ivim bira

³¹ Kar dughiar me Sabat bagha bizibar akirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizima Judaba me gumazir kuaba dughiar kam temer ighuvibar ikian me aghua. Egha me Pailat kamaghin an azangsigha ghaze, a men amamangatighti me temer ighuvibar itir gumazibar

suer agharibav sogh da apirighti, me zuamiram aremeghti me men kuaba adegħ izighram.

³² Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamın suer agharimning misogha aning apirigha, egha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogha aning apiri.

³³ Egha me iza Iesusin garima an aremegha gifa. Kamaghın amizima me an suer agharimning apirizir puvati.

³⁴ Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire.

³⁵ (Ki, Jon, ki gumazir bizir kamın ganizim, ki kamaghın ifonge, ia bizir kam gifoghıva nighnızir gavgavim an ikiam. Kamaghın ki an gun ia miğei. Akar ki gun miğeir kam, a guizbangıra. Ki uabi fo, ki guizbangıra miğei.)

³⁶ Godın Akinafarımın itir akar mam, a kamakın, “Me an agharitam apirighan kogham.” God kamagh sua, akar kam guizbangıram otogham, ezi kamaghın bizir kam oto.

³⁷ Ezi akar igharazir mam Godın Akinafarımın iti, a kamakın, “Me, gumazir afuzımın ruazir kam bagħ ganam.”

*Me Iesusin kuam isa mozir igiar mam gati
(Matyu 27:57-61 ko Mak 15:42-47 ko Luk 23:50-56)*

³⁸ Ezi għin Arimatean nguibamġin gumazim Josep ghua Iesusġin kuam iniasa Pailatġin azangsi. Josep a Iesusġin suren gumazir mam, egha a Judabar atiatigha, egha uan nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangati, a ghuava Iesusġin kuam ini.

³⁹ Ezi Nikodemus, gumazir faragha dimagarimġin Iesusġin ganizim, a uaghan ize. Egha borer mughuriar aghuir maba inigha ize, me temer pumuningġin borem inigha aning veregha, egha borer kam gami. Ezi borer kamġin osimtizim 30 plan kilogramġin ghu.

⁴⁰ Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusġin kuam inigha borer kam an kuam gaghui. Egha inir aghuimġin an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami mogħin.

⁴¹ Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvimġin anegurazir danganir kamġin boroghira, azenir mam iti. Egha azenir kamġin mozir igiar mam iti, me dagiar torim atugħa, egha me faragħa gumazitamġin kuatam a gatizir puvati.

⁴² Kar dughiar Judaba Sabatġin dughiam bagħ bizibar kiramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganim boroghira iti. Kamaghġin amizi, aning Iesusġin kuam inigha ghua mozir kamġin aneti.

20

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8 ko Mak 16:1-8 ko Luk 24:1-12)

19:38: Mt 27:57, Mk 15:42, Lu 23:50, Jo 7:13, 9:22 **19:39:** Jo 3:1-2, 7:50 **19:40:** Ap 5:6 **19:42:** Ais 53:9, Jo 19:31

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, aminim mitateghavira iti, ezi Makdalan nguibamin amizim Maria, a mozimın ghu. Egha a garima mozimın tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati.*

² Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir kam, a gumazir Iesus bar ifongezim, an aning bagha ivegha ghu. Egha Maria kamaghın aningın migei, “Me Ekiamın kuam mozimın a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti.”

³ Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha egha mozimın zui.

⁴ Aning virara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, egha faragha mozimın oto.

⁵ Egha an aviragha mozimın aven gari, egha inir aghuir me Iesusın kuam avarazir kabar gara egha an aven ghuzir puvati.

⁶ Ezi Saimon Pita an gın ghua, mozimın averiamın ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti.

⁷ Egha a inir igharazir mamın garima a uaghan iti, a inir me Iesusın dapanimın ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon ghaze, me ti a righa egha igharagha aneti.

⁸ Ezi suren gumazir igharazir faragha mozimın otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha egha nighnızir gavgavim iti.

⁹ (Guizbangira, Godın Akınafarimın itir akam

20:1: Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1 * **20:1:** (20:1) Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera. **20:2:** Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24 **20:5:** Jo 19:40 **20:7:** Jo 11:44 **20:9:** Sng 16:10, Ap 2:25-31, 13:34-35

ghaze, Iesus mozimîn ua dikavigham. Ezi dughiar kamîn aning akar kam tighar deraghvira a gifogham.)

¹⁰ Egha suren gumazimning uamategha dipenimîn ghu.

Makdalan nguibamîn amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10 ko Mak 16:9-11)

¹¹ Ezi Maria mozimîn azenan tughav ikia azi. Egha an aziavira ikia egha aviragha mozimîn averiamîn gari.

¹² Egha a enselin pumuningin garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusin kuam faragha ikezimîn aperaghav iti. Egha mam an dapanim ikezir naghin apera ezi mam an suemning ikezir naghin apera.

¹³ Egha aning kamaghin Marian azai, “Amizim, ni manmagh suava azi?”

Ezi a kamaghin aningin migei, “Me nan Ekiamin kuam inigha ghu, ezi ki fozir puvati, me managh aneti.”

¹⁴ A kamaghin migiava, ragha garima, Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, ka Iesus.

¹⁵ Ezi Iesus kamaghin an azara, “Amizim, ni manmagh suava azi? Ni tina buri?”

Ezi Maria ghaze, kar ti azenimîn garir gumazim, egha a kamaghin Iesus migei, “Gumazir aruam, ni an kuam inigha ghu, egh danganir ni an atizimîn gun na mikemegh. Eghti ki mangiva a iniam.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Maria!”

Ezi Maria ragha kamaghin Hibrun akamin a migei, “Rabonai.” Akar kamın mingarim a kamakin, “Tisa.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki tighar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghin ni nan suiraghvira ikian marki. Egh ni nan aveghbuaba bagh mangiva egh kamaghin me mikim, kon Afeziam, ko men Afeziam, ki a bagha uamategha ghuavanadi. A nan God, ko uaghan men God.”

¹⁸ Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghin me migei, “Ki Ekiamin ganigha gifa.” Egha an akar Iesus a mikemezimin gun me migei.

Suren gumaziba Iesusin gani

(Matyu 28:16-20 ko Mak 16:14-18 ko Luk 24:36-49)

¹⁹ Ezi Sanden guaratizimin aminim pirigha gifa. Ezi suren gumaziba me Judabar atiatingi, egha dipenir me itim, me pamten an tiar akaba ase, eghti azenan itir gumazitam aven izan kogham. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tughav iti. Egha a kamaghin me migei, “Ian naviba amiragh iki.”

²⁰ A kamaghin migia, uan duar torir dafarimningin itimning ko duar ivir vuemin itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamin ganigha me bar akonge.

²¹ Ezi Iesus ua me migei, “Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui.”

20:17: Sng 22:22, Mt 28:10, Ro 8:29, Ef 1:17, Hi 2:11-12 **20:19:**
Mk 16:14, Lu 24:36, Jo 19:38, 1 Ko 15:5 **20:20:** Jo 16:22, 19:34, 1
Jo 1:1 **20:21:** Mt 28:18-19, Jo 17:18, 2 Ti 2:2, Hi 3:1

²² A kamaghin miġia, egha uan amanim men a giveragha men amada, egha kamaghin me miġei, “Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh.

²³ Egh ia gumazamizibar arazir kuraba ġin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba ġin amadaghti, da ua puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba ġin amadaghan koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam.”

Tomas Iesusin gani

²⁴ Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12 plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim.

²⁵ Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas miġei, “E Ekiamin ganigha ġifa.”

Ezi Tomas kamaghin me miġei, “Ki an duar torir me an dafarimning gafuzimingin ganighan koghiva, egh ki uan dafarpuzim an duar torimning datighan koghiva, egh ki uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, egh ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham.”

²⁶ Ezi 7 plan dughiaaba ġivazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha ġifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me miġei, “Ian naviba amiragh iki.”

²⁷ Egha a kamaghin Tomas miġei, “Ni uan dafarpuzimin kagh suiragh, egh ni nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni

nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki.”

²⁸ Ezi Tomas kamaghin an akam ikara, “Ni nan Ekiam. Ni nan God.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan ganigha gifa, egha ni nighnizir gavgavim nan iti, o? Gumazir na ganizir puvatiziba, me nighnizir gavgavim ikiva, egh gumazir kaba bar akuegham.”

Akinafarir kamın mingarim

³⁰ Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamın da osirizir puvati.

³¹ Egha, akar ki osirizir kam, ki ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamagh sua, akinafarir kam an osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7 plan suren gumaziba Iesusin gani

¹ Ezi dughiar maba givazima Iesus ua uan suren gumaziba Galilin dipamin boroghira uabi isa men aka. Galilin dipamin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto.

² Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim), ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim), ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti.

³ Egha Saimon Pita kamaghin me migei, “Ki osiriba burisi mangam.”

Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha me dikavigha botin mamın ghuavanabogha egha me zui. Ezi dimagarir kamın me osirir taba inizir puvati.

⁴ Ezi aruem anangasa ovırima, me gumazir mamın garima a dipamın dadarimın tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus.

⁵ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba, ia osiritaba iniz, o?”

Ezi me kamaghin a ikara, “Bar puvati.”

⁶ Ezi a me migei, “Ia ivem inigh, agharir guvir botin amadaghan itimın anekunigh, egh ia osiritaba inigham.” Kamaghin me ivem akunizi a iraghu, ezi me osirir bar avıriba inigha, egha ua ivem gekuigha anagav avenge.

⁷ Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita faragha ingarasava uan korotiar aruzim sue. Egha a kamaghin oraki, “Kar Ekiamra,” egha korotiam uam anerugha uabi ikegha egha dipam uabi akunigha egha dipamın ghua dadarimın oto.

⁸ Ezi suren gumazir igharaziba me botin zui, egha me ivem osiriba sara anemikirigha zui. Me

21:2: Mt 4:21, Jo 1:45-51, 20:24 **21:3:** Lu 5:5 **21:4:** Jo 20:14

21:5: Lu 24:41 **21:6:** Lu 5:4-7 **21:7:** Mt 14:29, Jo 13:23, 20:2

dipar dadarimîn boroghîn 100 mitan mîn iti.

⁹ Ezi me iza dadarimîn otogha givagha, egha me avir mamîn garima osiri maba avim gisîn iti. Ezi bretin maba sara iti.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghîn me miği, “Osirir ia datirighîn iniziba, ia taba inigh izi.”

¹¹ Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha egha ivem a mikirigha dipar dadarimîn ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153 plan osiriba. Egha osiriba bar aviraseme, ezi ivem dutuaghrizir puvati.

¹² Ezi Iesus kamaghîn me miği, “Ia izi dami.”

Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Ekiamra.

¹³ Egha Iesus avim boroghira ghua egha bret inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi.

¹⁴ Dughiar Iesus mozimîn dikavizimîn gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka.

*Iesus Pita miğia ghaze, ni nan sipsipba der-
aghvira men gan men akuragh*

¹⁵ Iesus uan suren gumaziba ko amegha givazima, Iesus kamaghîn Saimon Pitan azai, “Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?”

Ezi Pita ghaze, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a miġei, “Ni nan gumazamiziba sipsipin nguzibar min men akuragh deraghvira men gan.”*

16 Ezi Iesus uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita a ikara, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a miġei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akuragh deraghvira men gan.”†

17 Egha dughiar mizekimin uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar mizekim uam an azara ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus miġei, “Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akuragh deraghvira men gan.‡

18 Ki guizbangira ni miġei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha egha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Ezi ni ghurighamin dughiam, ni uan agharimning feghti, eghti gumazir igharazim ni gikegh ni inighiva danganir ni mangasa ifongezir puvatizimin mangam.”

* **21:15:** (21:15) Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni ti bar na gifuegha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?” Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.”

21:16: Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25 † **21:16:** (21:16) Gumazir maba Pitan akar kam kamaghin a giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.” **21:17:** Jo 13:38, 16:30

‡ **21:17:** (21:17) Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni nan roroam?” Egha Pitan akar kam giragha ghaze, “Ni fo, ki nin roroam.” **21:18:** Jo 13:36, Ap 12:3-4

19 (Jesus miġirġiar kam miġia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghin Pita miġei, “Ni nan ġin izi.”

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kamın akam

20 Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kamın garima, an aningın ġin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusın afarızim boroghira anetiġha, egha kamaghin an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darıgham?

21 Ezi Pita an ganıgha kamaghin Iesus azara, “Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?”

22 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki ifueġhti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim pu. Ni nan ġin izi.”

23 Kamaghin amizima, akar kam tintinibar arui, ezi gumazamiziba kamaghin nıghnıgha ghaze, “Suren gumazir kam an aremeghan kogham.” Ezi Iesus guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, “Ki ifueġhti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim pu.”

24 Kar suren gumazir kamra, a datirıghın bizir kabar gun mikemegha, egha an akar kaba osiri. E datirıghın fo, akar a gun mikemezir kaba, da guizbangira.

25 Ezi bizir avirir ıgharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vaghvagha bizir

21:19: Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14 **21:20:** Jo 13:23-25, 20:2 **21:22:** Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20 **21:24:** Jo 19:35, 3 Jo 12 **21:25:** Jo 20:30

kaba akinafaribar da osirighai, nguazir kamin
akinafarir kabar arighamin danganiba bar pu-
vatigham.

Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004 Edition Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea